

AİLENİN, ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ

Friedrich Engels

FRİEDRİCH ENGELS

Bilimsel sosyalizmin, Marx ile birlikte kurucusu. Friedrich Engels 28 Kasım 1820'de Almanya'nın Barmen kentinde doğdu. Babası bir pamuklu dokuma fabrikatörüydü. 1837'de babasının zoruyla okulu bırakarak onun işinde çalışmaya başladı. 1844 Eylülünde, Paris'te Marx'la tanıştı. 1847'de Londra'da bir Komünistler Birliği kurulmasıyla sonuçlanacak çabalara Brüksel ve Paris'ten katıldı. Almanya'daki 1848 Devrimi sırasında, Marx'la birlikte Köln'e geçti ve ayaklanmalara katıldı. 1864'te Uluslararası Emekçiler Derneği'nin (Enternasyonal) kuruluş çalışmalarında yer aldı ve yürütme organına girdi. Marx'ın ölümünden sonra uluslararası işçi hareketinin manevi önderi ve en yüksek otoritesi oldu. 5 Ağustos 1895'te Londra'da öldü.

İÇİNDEKİLER

I. Tarih-Öncesi Uygarlık Aşamaları	29
1. Yabanilik	30
2. Barbarlık	31
II. Aile	36
1. Kandaş Aile	46
2. Ortaklaşa Aile	47
3. İki-Başlı Aile	56
4. Tek Eşli Aile	73
III. İrokua Gensi	99
IV. Yunan Gensi	117
V. Atina Devletinin Oluşumu	128
VI. Roma'da Gens ve Devlet	141
VII. Keltlerde ve Cermenlerde Gens	154
VIII. Cermenlerde Devletin Oluşması	172
IX. Barbarlık ve Uygarlık	185
EK:Grup Halinde Evlilik Üzerine Yeni Bulgulanmış Bir Olgu	
EK : Mark	217
Özel Terimler Sözlüğü	237
Açıklayıcı Notlar	242
Adlar Dizini	246
Kaynaklar Dizini	250
Konu Dizini	252

BİRİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ

Emeğin erişmiş bulunduğu gelişme aşaması ne kadar düşük, toplam emek ürünü ve bunun sonucu, toplumun sahip bulunduğu servet ne kadar az ise, kan bağı'nın ağır basan etkisi, toplumsal düzen üzerinde o kadar çok belirleyici görünür. Ama kan bağına dayanan bu toplumsal yapı çerçevesinde, emek üretkenliği gitgide artar; ve onunla birlikte, özel mülkiyet ve değişim, servetler arasında eşitsizlik, başkasının emek gücünden yararlanabilme olanağı, sonuç olarak, sınıflar arasındaki karşıtlıkların temeli de gelişir; ... Kan bağı üzerine kurulmuş eski toplum, yeni yeni gelişmiş toplumsal sınıflar çatışması sonucu değişir; yerini, artık dayanaklarını kan bağı üzerine kurulmuş toplulukların değil, belirli bir ülkede yaşayan toplulukların oluşturduğu devlet içinde örgütlenen aile rejiminin tamamen mülkiyet rejimi tarafından belirlendiği günümüze kadar gelen yazılı tarihin bütün özünü biçimlendiren sınıflar çatışması ve sınıflar savaşımının artık içinde özgürce gelişeceği yeni bir topluma bırakır.

DÖRDÜNCÜ BASKININ ÖNSÖZÜ

Bachofen'a göre, "hetairizm" den tek eşli evliliğe ve analık hukukundan babalık hukukuna geçiş özelliğine Yunanlılarda, dinsel fikirlerin evrimiyle; yeni anlayışı temsil eden yeni tanrıların, geleneksel topluluk içinde, eski anlayışı temsil eden eski tanrılar yanında ortaya çıkıp tutunması ve bunları giderek geri plana atmalarıyla gerçekleşmiştir. ... tarihsel değişimler insanların gerçek yaşam koşullarındaki gelişmenin değil, bu yaşam koşullarının aynı insanların beyinlerindeki dinsel yansımasının ürünüdür.

Dini, böylesine, evrensel tarihin belirleyici ögesi olarak kabul eden bir anlayışın, sonunda saf bir gizemciliğe varması gerektiği açıktır.

Mac Lennan, birçok yabancı barbar ve hatta eski ve yeni zamanların uygar halkları arasında, nişanlı erkeğin, yalnız başına ya da arkadaşlarıyla birlikte gelecekteki eşini ailesinden yapmacık bir zorbalıkla kaçırmaya gereken bir evlilik biçimi bulur. ... başka topluluklarda; töre belirli bir grup içindeki erkekleri aynı grup içindeki kadınlarla evlenmeye zorunlu tuttuğu halde, bunlarda erkekler karılarını, kadınlar da kocalarını dışardan bulmak zorundaydılar. Mac Lennan, eşlerini dışarıdan bulmak zorunda olanları "exogame" (dış evlenme), içerden bulmak zorunda olanları "endogame" (iç evlenme), olarak niteliyor ve uzun boylu düşünmeden, dış evlenen ve iç evlenen aşiretler arasında katı bir karşıtlık kuruyordu. ... Mac Lennan, bütün teorisini, bu karşıtlık temeli üzerine kurar. Bu teoriye göre, dış evlenen aşiretlerde yaşayan erkekler, karılarını ancak başka aşiretlerden alabilirler; ama yabancıllık durumunda; aşiretler arasında sürekli savaş hali bulunduğundan, bu iş, ancak kaçırma yoluyla yapılabilirdi.

Dışardan evlenme ile çok kocalı evlilik (polyandrie) bir tek ve aynı kaynaktan - iki cins arasındaki sayı dengesizliği - geldiklerine göre, bütün exogame ırklarda, ilkin çok kocalılığın varlığını kabul etmemiz gerekir. ... Ve bu yüzden, dışardan evlenen ırklar arasında, yalnızca ana tarafındaki kan bağlarını kabul eden akrabalık sisteminin ilk akrabalık sistemi olduğuna, söz götürmez bir şey olarak bakmak zorundayız.

"Yalancıktan kız kaçırma şeklinin, kendini erkek akrabalığının [yani erkek soy-zincirine göre belirlenen soyun] egemen olduğu halklar arasında daha belirgin ve daha açık bir biçimde göstermesi dikkate değer."

"Tuhaf olanı şu ki, ... çocukların öldürülmesi asla sistemli bir biçimde uygulanmamıştır."

Bunlar Mac Lennan'ın olayları açıklama biçimiyle taban tabana çatışan iki olgudur.

Mac Lennan'ın ... tam bir yanlış anlamaya dayanan dış evlenen ve iç evlenen aşiretler arasındaki karşıtlığı, araştırmalarının sağladığı yararlılardan daha çok zararlara neden olmuştur.

... gelişmemiş halklar arasında, bir dizi erkeğin, bir dizi kadına ortaklaşa sahip olmaları şeklindeki evlilik biçimlerinin varlığıyla ilgili bir çok kanıtlar bulundu.

Morgan, ... Dış evlenme ve iç evlenme asla karşıt şeyler değildir; şimdiye kadar hiçbir yerde dış evlenen "aşiret"lerin varlığı tanıtılmamıştır. ... aşiret, ana tarafından kandaş belirli sayıda gruplara, genslere bölünüyordu; bu gruplardan her birinin içinde evlenme sıkı, sıkıya yasaklanmıştı; öyle ki, bir gensin erkekleri, karılarını pekala aşiretin içinden alabilirlerdi ve her zaman da öyle yapıyorlardı; ama kendi gensinin dışından almak zorundaydılar. Öyleyse, gensin sıkı sıkıya dış evlenen olması, genslerin bütününe kapsayan aşiretin sıkı sıkıya iç evlenen olmasına engel değildi. Böylece, Mac Lennan'ın saçmalıklarından son kalan şey de çöküyordu.

BİR TARİH –ÖNCESİ UYGARLIK AŞAMALARI

1. YABANILIK

1. Aşağı aşama: Sıcak ve ılıman ormanlarda, henüz ilkel barınaklarda, hiç olmazsa kısmen ağaçlar üzerinde (büyük yırtıcı hayvanlara karşı korunabilmiş olmasını yalnız bu açıklar) yaşayan insan türünün çocukluğu. Kabuklu ya da kabuksuz yemişlerle ve köklerle beslenirlerdi. Bu dönemin başlıca sonucu, heceli bir dilin ortaya çıkışıdır. ... Binlerce yıl sürmüş olmasına karşın; bu durumu dolaysız tanıklarla gösteremiyoruz. Ama, bir kez insanın hayvandan geldiği kabul edilince, bu geçiş döneminin kabulü de kaçınılmaz olur.

2. Orta aşama : Balık tüketimi (midye ve suda yaşayan kabuklu kabuksuz bütün hayvanlar dahil) ateşin kullanılmasıyla başlar. Bu ikisi bir arada bulunur; çünkü balık tüketimi, ancak ateşin kullanılmasıyla tamamen mümkün olmuştur. Bu yeni besin sayesinde, insanlar; iklim ve yer sınırlarına bağlı kalmaktan kurtuldular; ırmak boylarını ve deniz kıyılarını izleyerek, henüz yabanıl durumdayken bile, dünyanın büyük bir bölümü üzerine yayılabildiler. ... Ama, kitaplarda yazdığı gibi avcılıktan başka hiçbir şey yapmayan, yani yalnızca avla yaşayan halklar hiç varolmamışlardır; çünkü av ürünü, tamamen rastlantıya bağlı bir şeydir. Beslenme kaynaklarındaki sürekli darlık ve güvensizlik sonucu, yamyamlık, bundan böyle uzun zaman sürmek üzere, bu aşamada ortaya çıkmış olsa gerekir.

3. Yukarı aşama : Ok ve yayın türetimiyle başlar. ... Ok ve yay kullanan ama henüz çömlekçiliği bilmeyen (Morgan'a göre, barbarlık durumuna geçiş çömlekçilikle başlar) halkları incelerseniz ... Barbarlık çağı için demir kılıç ve uygarlık için ateşli silah neyse yabanıllık için de ok ve yay odur: her sorunu çözen silah.

II. BARBARLIK

1. Aşağı aşama – Çömlekçiliğin sahneye çıkışıyla başlar. Çömlekçilik, birçok tanımlanmış durumda ve anlaşıldığına göre her yerde, örne ya da tahtadan kapları ateşe dayanıklı duruma getirmek için kille kaplama pratiğinden doğmuştur.

Barbarlığın ortaya çıkışıyla, iki büyük kıtadan her birinin özel doğal niteliklerinin hesaba katılması gereken bir aşamaya erişmiş bulunuyoruz. Barbarlık döneminin belirleyici etkeni, hayvanların evcilleştirilmesi ve yetiştirilmesi ile bitki ekimidir. Ama, eski dünya denilen Doğu kıtası, evcilleştirmeye yatkın hemen bütün hayvanlara, ve biri hariç, ekime özgü her türlü tahıla sahipti; Batı kıtası, Amerika ise, evcilleştirmeye yatkın memeli olarak (o da yalnız Güneyin bir kısmında) yalnızca almaya ve ekilebilir tahıllardan da yalnızca birine ama en iyisine, mısıra sahipti.

2. Orta aşama - Doğuda evcil hayvanlar yetiştirilmesi, Batıda sulama aracıyla, yenecek bitkilerin ekimi ve yapılarla kerpiç ve taş kullanılmasıyla başlar.

Batı Asya ve Avrupa'nın ormanlık bölgelerinde yerleşmek, olanaksız olmuştur. Bu bölgelerde ekimin, önce hayvan sürülerinin ot gereksinmesini karşılamak için doğmuş ve ancak sonradan insanların beslenmesi bakımından önem kazanan iş bulunması olasılıktan da öte bir şeydir.

Gerçekten, hemen hemen tamamen bitkisel bir beslenmeyle yaşayan Yeni-Meksika'nın *Peublos*'lu yerlileri, daha çok et ve balık yiyerek yaşayan barbarlığın aşağı aşamasındaki yerlilerden daha küçük bir beyne sahiptirler.

3. Yukarı aşama - Demir madeninin eritilmesi ve dökümüyle başlar ve abecenin türetimi ve bunun yazıda kullanılmasıyla, barbarlıktan uygarlığa geçilir.

... büyük ölçüde tarla ekimini, tarımı olanaklı kılan hayvanlar tarafından çekilen demirden sabanı, ilk olarak, bu dönemde görürüz. ... bütün bunların sonucu, nüfusun hızla artışı ve küçük bir alan üzerinde yoğunlaşması oldu.

Barbarlığın yukarı aşamasının doruğu, kendini bize Homeros'un şiirinde, özellikle İlyada'da gösteriyor.

Yabanıllık : Doğa ürünlerinden, onları hiç değiştirmeden yararlanmanın ağır bastığı dönem. İnsan eliyle yapılan üretim, her şeyden önce bu yararlanmayı kolaylaştıran aletlerin üretimidir. **Barbarlık**: Hayvan yetiştirme, tarım ve insanın faaliyeti sayesinde doğal ürünlerin üretimini artırmayı sağlayan yöntemlerin öğrenilmesi dönemi. **Uygarlık** : İnsanın doğal ürünleri hammadde olarak kullanmayı öğrendiği dönem; asıl anlamda sanayi ve ustalık dönemi.

İKİ AİLE

... kardeş, yeğen, kuzen, ağabey, abla... bunlar yalnızca anlamdan yoksun, adlar olmakla kalmayan, kandaş akrabalığın yakınlık ve uzaklığını, eşitlik ve eşitsizliğini gösteren ve bir tek birey için yüzlerce farklı akrabalık ilişkisini dile getirmeye yetenekli yetkin bir akrabalık sistemine temel hizmeti gören deyimlerdir. Dahası var: bu sistem, yalnızca bütün Amerika yerlileri arasında tamamen yürürlükte olmakla kalmaz (şimdiye kadar bu konuda hiçbir istisna bulunmadı), ayrıca, Hint yerli halkı arasında, ... hemen hemen hiç değişmeden, hüküm sürer. Bugün bile Güney Hindistan'daki Tamularla New-York eyaletinde yaşayan İrokuvalı Senekalar arasında, iki yüzden çok sözcük, birbirine uymaktadır.

"*Aile hareketli ögedir*" diyor Morgan, asla duraklama halinde değildir; toplum aşağı bir dereceden daha yüksek bir dereceye geliştiği ölçüde, aile de aşağı bir biçimden daha yukarı bir biçime geçer. ... Marx, buna şunu ekler: Ve genel olarak, siyasal hukuksal, dinsel ve felsefi sistemler için de durum aynıdır.

Sözünü etmiş bulunduğumuz akrabalık sistemleri ve aile biçimleri, bugün hüküm süren akrabalık sistemleri ve aile biçimlerinden, her çocuğun birçok ana ve babası olması bakımından ayrılırlar. ... ilkel tarihin incelenmesi bize, erkeklerin çok-karılılık halinde yaşarken; karlılarının da aynı zamanda çok-kocalılık halinde yaşadıkları ve bu nedenle, ortak çocukların da herkesin çocuğu olarak kabul edildiği durumların varlığını gösterir ki, tek eşli evlilik biçimine varılmadan önce, bu durumlar birçok değişikliğe uğramışlardır.

Ama memeli hayvanlara bakacak olursak onlarda cinsel yaşamın bütün biçimlerini buluruz: kalabalık halinde karmakarışık cinsel ilişkiler grubu halinde evliliğe, çok karılılığa, tek eşli evliliğe benzer biçimler; eksik olan yalnızca çok kocalılıktır, çünkü bir kadının birçok erkekle yaşaması yalnızca insana özgüdür.

Üstün hayvanlarda, sürü ve aile, birbirlerinin tamamlayıcısı değil, birbirinin karşıtıdır.

Ender istisnalar dışında, ailenin sıkı bir birlik durumunda bulunduğu yerde, ilkel toplulukların meydana geldiğini görmüyoruz. Tersine nerede karmakarışık cinsel ilişkiler varsa ya da çok karılılık hüküm sürerse, orada, adeta doğal bir biçimde, ilkel topluluklar kurulur, ... Sürünün doğması için, söz yerindeyse, evcil ilişkilerin gevşemiş ve bireyin kendi başına buyruk duruma gelmiş olması gerekir. Kuşlarda, örgütlenmiş ilkel topluluklar, bu nedenle, çok ender görülür Buna karşılık, memeli hayvanlar arasında, az buçuk örgütlenmiş topluluklar görürüz; çünkü bu sınıf içinde birey, aile tarafından silinip süpürülmesine izin vermez

Erkeğin, aile için hem bağ ve hem de sınır olan kıskançlığı, hayvan ailesini, sürüye karşıt duruma getirir. ... Yalnızca bu, hayvan ailesiyle ilkel insan toplumunun birbiriyle bağdaşmaz iki şey olduğunu; emek ile hayvanlıktan kurtulan ilkel insanların, ya aile nedir bilmediklerini, ya da en azından hayvanlar arasında var olmayan bir aile biçimi kurduklarını göstermeye yeter. ... Ne var ki, hayvanlıktan çıkmak, doğanın sunduğu en büyük ilerlemeyi gerçekleştirmek için bir başka öge: bireyin savunma yeteneğindeki yetersizliği, sürünün birleşmiş gücü ve ortak eylemiyle değiştirmek gerekiyordu.

... tarihte varlığını kesinkes tanıma zorunda kaldığımız en eski, en ilkel aile biçimi olarak ne buluyoruz ? Grup halinde evlilik: yani bir küme erkekle bir küme kadının birbirlerine karşılıklı olarak sahip bulunduğu ve kıskançlığa çok az yer bırakan evlilik biçimi. ... istisnai çok kocalılık biçimini buluyoruz. ... insanlar, hayvanlar arasındaki cinsel ilişki biçimlerini tamamen aşarak insanlığa geçmişlerdir.

Gerçek olan bir şey varsa, o da kıskançlığın, görece, sonradan gelişmiş bir duygu olduğudur. ...

Mahremler arası zinanın türetiminden önce (çünkü bu düpedüz, bir türetimdir, hem de çok değerli bir türetim), ana babayla çocuklar arasındaki cinsel ilişki, ayrı kuşaklara ait bulunan öbür kimseler arasındaki cinsel ilişkiden daha öğrendirici bir şey olamazdı. ... sonraları töre tarafından zorlanan sınırlandırmalar, o zaman yoktu.

1. Kandaş aile - ... ailenin zorunlu ön aşama olarak bu biçime dayanması gereken daha sonraki bütün gelişmesi de bizi kandaş ailenin varlığını kabul etmek zorunda bırakır.

2. Ortaklaşa aile - Örgütlenmenin ilk adımı, ana-babayla çocuklar arasındaki karşılıklı cinsel ilişkinin yasaklanması olduysa, ikinci adımı da, kardeşler arasındaki cinsel ilişkinin yasaklanması olmuştur. ... ve sonunda, hatta yan hısımlar arasındaki, yani bizim terminolojimize göre, erkek ve kız kardeşlerin çocuk, torun ve torun çocukları arasındaki evlenme de yasaklandı.

Aynı ananın çocukları arasında cinsel ilişkinin doğru olmadığı fikrinin ortaya çıkışı, eski ev topluluklarının bölünüp yeni toplulukların kuruluşu üzerinde etkili olmuş olsa gerektir ... Havai töresine göre, karındaş ya da daha uzak, belli bir sayıdaki kız kardeş (yani birinci, ikinci, ya da başka bir dereceden kuzinler), kendi öz erkek kardeşleri dışında, ortak kocalarının ortak karıları idiler; bu adamlar, artık birbirlerini kardeş olarak değil, - zaten mutlaka kardeş olmaları da gerekmezdi - Punalua olarak, yani *can yoldaşı* ve deyim yerindeyse *ortak* diye çağırılırdı.

Aslında, annemizin kız kardeşlerinin kocaları, daima annemin kocaları ve babamın erkek kardeşlerinin karıları da babamın karıları iken - daima fiilen değilse de hukuken - kardeşler arasında cinsel ilişkinin toplum tarafından şiddetle reddedilmesi, o zamana kadar kardeş sayılan erkek ve kız kardeşlerin çocuklarını ikiye ayırdı: birileri, önce olduğu gibi sonra da, aralarında gene (daha uzaklaşmış) erkek ve kız kardeş olarak kalırlar; ama bir yandan erkek kardeşin, öbür yandan da kız kardeşin çocukları, artık kendi aralarında erkek ve kız kardeş olamazlar, artık ortak ana babaları - ne yalnız baba, ne yalnız ana, ne de ikisi birden - yok demektir ve bu yüzden, daha önceki aile rejiminde bir anlamsızlık olabileceği halde, yeğenler kategorisi ile kuzenler kategorisi, ilk kez, zorunlu duruma gelir.

Bretonlar üzerine konuşan Sezar, bize "*onların kendi aralarında, ve çoğunlukla erkek kardeşler ve babalarla oğullar arasında; on ya da on iki kadına ortaklaşa sahip olduklarını*" anlatır. Bu durumun en yetkin açıklaması grup halinde evlenmedir. ... belki burada Sezar'ın yanlış bir yorumu söz konusudur; ... ama babayla kızın, ya da anayla oğulun aynı evli grup içinde bulunması olanaksızdır. ... Ganj'in kuzeyindeki Aud'da yaşayan Tikurlar hakkında anlattıkları şeyler için de durum aynıdır: "*Onlar, aralarında hemen hemen hiçbir ayrım olmaksızın, büyük ortak topluluklar halinde birlikte yaşarlar (yani cinsel ilişkilerde bulunurlar); eğer aralarından ikisi evli olarak kabul edilirse, aralarındaki ilişki yalnızca sözde kalan bir ilişkidir.*"

Öyleyse, grup halinde evlilik var oldukça, soyağacının yalnızca ana tarafından gösterilebileceği açıktır.

Ana tarafından en uzak yan hısımlar dahil, bütün erkek ve kız kardeşler arasında cinsel ilişki yasaklandıktan sonra, adı geçen grup, gerçekten *gens*, yani kendi aralarında evlenme hakkından yoksun ve kadın tarafından kandaş bulunan kimselerden kurulmuş sabit bir çevre haline dönüştü ve bundan böyle bu çevre, toplumsal olduğu kadar dinsel, öbür ortak kurumlarla gitgide sağlamlaşarak aynı aşiretin öbür genslerinden farklılaştı.

Avustralya zencileri arasında ... iki büyük sınıfa, bölünmüş bulunuyordu. Bu sınıflardan her birinin içinde, cinsel ilişki, sıkı sıkıya yasaklanmıştır; buna karşılık, sınıflardan birindeki her erkek, öbür sınıftaki her kadının doğuştan kocası ve her kadın da, öbür sınıftaki her erkeğin doğuştan karısıdır. ... Öyleyse, bu örgütlenme, ya kandaşlar arasındaki birleşmeleri sınırlamaya yönelik belirsiz eğilime karşın ana-babayla çocuklar arasındaki cinsel ilişkide henüz hiçbir özel kötülük görülmeyen bir çağda ortaya çıkmıştır.

Bu durum sonucu, (ana tarafından) kız ve erkek kardeşlerin çocukları birbirinin karı ve kocası olamazlar, ama torunları pekala olabilirler.

O yasaya göre, doğduğu ülkeden binlerce kilometre uzakta, çoğunlukla bir konaktan öbürüne, bir aşiretten öbürüne geçen yabancı Avustralyalı zenci, dillerini anlamadığı insanlar arasında, hiçbir direnç ve kötülükle karşılaşmaksızın isteklerini yerine getiren kadınlar bulur, o yasaya göre, birçok karısı olan adam, bunlardan birini, geceyi geçirmesi için, konuğuna bırakır. İşte Avrupalının ahlaksızlık ve yasadışılık gördüğü bu noktada, aslında sıkı bir yasa egemendir. Kadınlar, yabancının evlilik sınıfına aittirler ve bu nedenle onun doğuştan karısıdır; onları bir birlerine bağlayan bu ahlak yasası, karşılıklı olarak birbirine ait bulunan iki evlilik sınıfı dışındaki bütün ilişkileri, yüzkarası tehdidi altında yasaklar.

Zaten, daha kadın kaçırma usulünde, karı-koca evliliğine geçiş bir belirtisi, hiç değilse iki başlı evlilik biçimi altında kendini göstermektedir: dostlarının yardımıyla, genç adam, zorla ya da kandırarak genç kızı kaçırdığında, dostlarının hepsi sırayla kıza sahip olurlar: ama sonunda kız kendisini kaçıran genç adamın karısı olarak kabul olunur.

3. İki başlı aile - Evlenme yasaklarındaki bu artan karmaşıklık içinde, grup halinde evlenmeler gitgide olanaksız bir duruma geldi; grup halinde evlenmeler yerine iki başlı aile geçti. Bu aşamada, bir erkek bir kadınla yaşar, ama gene de çok karılılık ve uygun fırsatlarda kaçamak yapmak hakkına sahiptir. ... ortaklaşa yaşam boyunca kadından çok sıkı bir bağlılık istenir ve eşini aldatan kadın şiddetle cezalandırılır.

Demek ki, ailenin tarih içindeki gelişmesi, başlangıçta bütün aşireti kapsayan ve içinde iki insan arasındaki evlilik ortaklığının hüküm sürdüğü çerçevenin durmadan daralmasına dayanır. ... Ailenin daha önceki biçimlerinde erkekler hiçbir zaman kadın sıkıntısı çekmedikleri, tersine, istediklerinden de çok kadına sahip oldukları halde, ilk karı koca evliliğinin kurulması aşamasında kadınlar az bulunan ve aranan bir şey haline gelmişlerdir. Bundan ötürü, iki başlı evlenme aşamasından itibaren kadınların kaçıdırılma ve satın alınmaları başlar.

Amerika yerlileri ve (aynı gelişme derecesindeki) öbür aşiretlerde; evlilik akdi, çoğunlukla kendilerine hiçbir şey danışılmayan ilgili erkekle ilgili kızın işi değil, analarının işidir. ... Kendisine verilen genç kızın satın alma fiyatı olarak kabul edilen armağanlar verir.

Gerçek babanın kesinlikle bilinmesi olanaksız olduğundan yalnızca ananın tanınmış olmasının kadınlara; yani analara çok yüksek bir değer kazandırmasında olduğu gibi, ... Kadının, toplum yaşamının başlangıcında, erkeğin kölesi olduğu yolundaki fikir, bize aydınlıklar yüzyılından kalan en saçma fikirlerden biridir. ... bütün barbarlar arasında, kadın, yalnızca özgür değildir, ayrıca çok değer verilen bir duruma da sahiptir.

Senekalı İrokualar arasında ... "Kadınların henüz uzun evlerde (birçok aileden kurulu komünist ev ekonomileri) oturdukları çağdaki ailelerine gelince: ... bu evlerde daima bir klan (bir gens) egemendi, öyle ki, bu klana dahil olan kadınlar, kocalarını başka klanlardan (gentes) alırlardı. ... Genellikle, evi kadınlar yönetirdi; erzak ortaklaşaydı; ama ortak gereksinimleri karşılamak için kendi payına düşeni getirmekte çok tembel ya da, çok beceriksiz davranan zavallı koca ya da zavallı aşığın hali dumandı. Çocuklarının sayısı, ya da ev içindeki kişisel mülkiyeti ne olursa olsun, her an bohçasını yapıp defolup gitme emrini almayı bekleyebilirdi. Ve bu emri alınca, ona karşı direnmeye girişmesi de boşunaydı; artık evde barınmazdı; ona, kendi klanına (gensine) dönmek, ya da çoğunlukla olduğu gibi bir başka klan içinde yeni bir evlilik aramaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Kadınlar, başka her yerde oldukları gibi klanlar (gentes) içinde de büyük güç idiler. Gerektiğinde, bir başkanı görevinden alarak, onu yalın bir savaşçı sınıfına indirmekte duraksama göstermezlerdi."

Babilli kadınlar, yılda bir kez, Militta tapınağında, kendilerini vermek zorundaydılar; Küçük Asya'nın öbür halkları, kızlarını, evlenebilmelerinden önce, canlarının istedikleriyle yıllar boyu özgür aşk hayatı yaşamak üzere Anaitis tapınağına gönderiyorlardı; dinsel görünüşlerle bezenmiş benzeri töreler, Akdeniz'le Ganj arasındaki hemen bütün Asyalı halklarda görülür.

Öbür halklarda dinsel kamuflaj hiç görülmez; ... genç kızlar, evlenene kadar, en büyük cinsel özgürlükten yararlanırlar.

"Yerli ya da melez kadınlar, evlilik dışı çocuklarından, en küçük bir utanıp sıkılma duygusuna kapılmadan, ... söz ederler; ve bu durum olağanüstü bir şey olmaktan çok uzaktır, ancak bunun tersi bir istisna olabilir. Çocuklar ... çoğunlukla yalnız analarını tanırlar, çünkü çocuğun bütün derdi ve bütün sorumluluğu anaya düşer; babaları hakkında bir şey bilmezler; kadın, kendinin ya da çocuklarının, baba üzerinde herhangi bir hakları bulunduğunu aklından bile geçirmez."

Daha başka halklarda, nişanlı erkeğin dost ve akrabaları, ya da düğün davetlileri, düğün sırasında, nişanlı kız üzerindeki geleneksel haklarından yararlanırlar ve damadın sırası en sonra gelir; ... resmi bir kişi, topluluğu temsil eder, ve nişanlı kız üzerinde ilk gece hakkından yararlanır.

Bachofen, "heta"risme" ya da "sefihe çiftleşme" adını verdiği şeyden karı koca evliliğine geçişin tamamen kadınların eseri olduğunu kesinlikle ileri sürdüğü zaman, bir kez daha, söz götürmez biçimde haklıdır. İktisadi yaşam koşullarının, eski komünizmi yıkarak geliştiği ve nüfus yoğunluğunun da arttığı ölçüde, geleneksel cinsel ilişkiler ilkel saflıklarını yitiriyor, ve iffet hakkını, bir tek adamla geçici ya da sürekli evlenme hakkını bir kurtuluş gibi görmeye başlayan kadınlara, gütgide alçaltıcı ve ezici olarak görünüyordular. Bu ilerleme kaynağını erkeklerden alamazdı; çünkü erkeklerin, günümüze kadar, edimli grup halinde evlenme tatlarından vazgeçmek, hiçbir zaman akıllarına bile gelmemiştir. Ancak kadınların iki başlı evliliğe geçişe meydan vermelerinden sonradır ki, erkekler sıkı tek eşliliğe girebildiler; ama gerçekte, bu tek eşlilik, yalnızca kadınlar içindir.

İki başlı aile, barbarlık için belirleyici aile biçimidir; tıpkı grup halinde evliliğin yabanlılık ve tek eşliliğin de uygarlık için olduğu gibi.

Ama Eski Dünyada durum bambaşka idi. Burada, hayvanların evcilleştirilmesi ve sürüler yetiştirilmesi, o zamana kadar görülmemiş bir zenginlik kaynağını geliştirmiş ve yepyeni toplumsal ilişkiler yaratmıştı. ... at, deve, eşek, sığır, koyun, keçi ve domuz sürüleriyle, durmadan çoğalmak ve et ve süt gibi besinleri bol bol sağlamak için, yalnızca göz kulak olmak ve en kaba özeni göstermekten başka bir şey istemeyen bir zenginliğe sahiptiler. Daha önce yiyecek elde etmekte kullanılan bütün araçlar geri plana geçti; avcılık, bir zorunluluk olmaktan çıkarak bir lüks haline geldi.

Peki, bu yeni servet kime aitti? Başlangıçta, hiç kuşkusuz gense. ... daha o zamandan, sürülerin her tarafta aile başkanlarının özel mülkiyetinde olduklarıdır; tıpkı barbar zanaatının ürünleri: madeni avadanlık ve lüks maddeler gibi, tıpkı insan sürüsü: köleler gibi.

Çünkü kölelik de, bu andan itibaren türetilmişti. Aşağı aşamada bulunan barbar için, kölenin bir değeri yoktu. ... Bu aşamada, insan emek gücü, henüz kendi bakım masraflarını kayda değer bir şekilde aşan bir artı (fazla) sağlamaz. Ama hayvancılık, madenlerin işlenmesi, dokumacılık ve sonunda tarımın başlamasıyla durum adamakıllı değişti. ... Aile, hayvan sürüsü kadar hızla çoğalmıyordu. Sürülere göz kulak olmak için daha çok insana gereksinme vardı; bu iş için, üstelik tıpkı hayvan sürüsü gibi çoğaltılabilen, düşman savaş tutsakları kullanılabilirdi.

Bir kez ailelerin özel mülkiyetine geçip orada hızla arttıktan sonra, bu tür servetler, iki başlı evlilik ve analık hukuklu gens üzerine kurulu topluma büyük bir darbe vurdu. İki başlı evlilik aile içine yeni bir öge sokmuştu. Sahici annenin yanında sahici, delilli ispatlı ve büyük bir olasılıkla günümüzün bir çok babalarından çok daha gerçek babaya da yer veriyordu. Bu çağın ailesi içinde yürürlükte bulunan iş bölümüne göre erkeğe yiyeceğin ve bu iş için zorunlu çalıştığı aletlerinin sağlanması düşüyordu; bunun sonucu, erkek bu çalışma aletlerinin sahibiydi; ayrılma halinde kadına ev eşyaları kalırken, erkek bu aletleri birlikte götürüyordu. Demek ki bu toplumda yürürlükte bulunan töreye göre erkek aynı zamanda, yeni beslenme kaynağının, hayvan sürüsünün, daha sonra da yeni çalışma aracının, kölelerin, sahibiydi. Ama gene bu toplumdaki töreye göre, çocukları onun mirasçısı olamazlardı. Bu konuda durum şöyleydi: Analık hukukuna göre, ... servetin, gens içinde kalması gerekiyordu. ... Ama ölen erkeğin çocukları onun genseine değil analarının genseine ait idiler; bu çocuklar, başlangıçta, analarının öbür kandaşlarıyla birlikte, ve daha sonra, belki birinci dereceden, analarının mirasçısı olurlardı; ama babalarının mirasçısı olamazlardı, çünkü onun genseine ait değillerdi ve herkesin serveti, kendi genseinde kalmak gerekirdi.

Servetlerin artışı, bir yandan aile içinde erkeğe kadından daha önemli bir yer kazandırıyor, bir yandan da bu durumu, geleneksel miras düzenini çocuklar yararına değiştirmek için kullanma eğilimini ortaya çıkarıyordu. Ama soy zincirinin analık hukukuna göre hesaplanması yürürlükte kaldıkça, bu olanaklı değildi. Öyleyse, önce değiştirilmesi gereken şey buydu; ve öyle de oldu. ... Yalnızca, gelecekte, erkek üyelerin çocuklarının gens içinde kalacaklarını, kadın üyelerin çocuklarının ise buradan çıkarılarak babalarının genseine geçeceklerini kararlaştırmak, bu iş için yeterliydi. Böylece, kadın tarafından hesaplanan soy zinciri ve analık miras hukuku kaldırılmış, erkek tarafından hesaplanan soy zinciri ve babalık miras hukuku kurulmuştu. ... Bu iş, tamamen tarih öncesi döneme ilişkindir.

Analık hukukunun yıkılışı, kadın cinsinin büyük tarihsel yenilgisi oldu.

Bu aile biçimini en başta belirleyen şey, özgür ya da değil, belirli sayıdaki kimselerin, aile başkanının kabaca otoritesi altında bir aile kurarak örgütlenmesidir. Semitik biçim içersinde, bu aile reisi çok karılı olarak yaşar; kölelerin bir karısı ve çocukları vardır ve bütün örgütlenmenin, amacı, sınırları belli bir alan üzerinde, sürülerin korunmasıdır. ... *familia* sözcüğü, ... Romalılarda, her şeyden önce, hatta karı koca ile bunların çocukları için değil, yalnızca köleler için kullanılır. *Famulus* "evcil köle" anlamına gelir ve familia, bir tek adama ait bulunan kölelerin bütünü demektir.

Marx... "Daha başlangıçta tarımsal hizmetlerle ilgili olduğuna göre, modern aile, tohum halinde, yalnızca köleliği (servitus) değil, toprakbentliği (servage) de kapsar. Sonraları toplum ve devleti içinde geniş ölçüde gelişen bütün ilişkiler, minyatür halinde, modern ailenin içinde vardır"

Ataerkil aile ile birlikte, yazılı tarih alanına giriyoruz. ... Günümüzde Sırp ve Bulgarlarda "Kardeşlik" adı altında, ve Doğulu halklarda da değişik bir biçim altında, hala gördüğümüz ataerkil ev topluluğunun, grup halinde evlilikten çıkmış bulunan analık hukuku ile, modern dünyanın karı koca ailesi arasındaki geçiş aşamasını oluşturmasının kanıtı... Herhalde toprağa ortaklaşa sahip olan ve toprakta ortaklaşa tarım yapan ataerkil ev topluluğu, ... aynı zamanda, içinden bireysel tarım ve topraklarla meraların önce belirli zaman aralıklarıyla, sonra kesinlikle bölüştüğü köy cemaati ya da markın çıkmış bulunduğu geçiş aşamasını oluşturuyordu.

Gerçekte, bir erkeğin çok karılı olması açıkça köleliğin ürünüydü. ... Günümüzde de, bütün doğuda durum böyledir; çok karılılık, zenginlerin ve büyüklerin bir ayrıcalığıdır ve başlıca kaynağı köle satın alınmasıdır; halk kitlesi tek eşlilik halinde yaşar.

4. Tek eşli aile – Babaları kesinlikle bilinen çocuklar yetiştirmek amacıyla erkek egemenliği üzerine kurulmuştur. ... Tek eşli aile, iki başlı evlilikten artık taraflardan ikisinin de istedikleri zaman çözemeyecekleri evlilik bağlarının daha sağlamlaşmasıyla ayrılır.

...işte daha başlangıçta tek eşliliğe kendi özgül niteliğini veren şey budur; erkek için değil, yalnızca kadın için tek eşli olmak. Tek eşlilik, bu niteliği günümüzde de hala koruyor.

... tek eşliliğin başlangıcı böyle oldu. Tek eşlilik, hiçbir şekilde, bireysel cinsel aşkın meyvesi olmadı; evlilikler, geçmişte olduğu gibi, gene büyükler tarafından kararlaştırıldıklarına göre, tek eşlilikle bireysel cinsel aşkın hiçbir ilişkisi yoktu. Bu, doğal koşullar üzerine değil, iktisadi koşullar, yani, özel mülkiyetin, ilkel ve kendiliğinden ortaklaşa mülkiyet üzerindeki yengisi üzerine kurulmuş ilk aile biçimi oldu. ...

Öyleyse, karı koca evliliği, tarihe asla erkekle kadının karşılıklı uzlaşması olarak girmez ve hele en yüksek evlenme biçimi olarak asla kabul edilemez. ... Marx... "İlk iş bölümü, erkekle kadın arasında döl verme bakımından yapılan iş bölümüdür" ... Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkekle kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı koca evliliği içindeki gelişmesiyle; ve ilk sınıf baskısı da dişi cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla düşümeştir. ... her ilerlemenin aynı zamanda görece bir gerileme olduğu çağı açar.

Para için, kendini vermek, önce bir dinsel eylem oldu; bu iş, Aşk tanrıcısının tapınağında yapılıyor ve para, başlangıçta tapınak hazinesine gidiyordu. ... Başlangıçta bütün kadınlar için bir görev olan bu kendini verme, sonraları bütün öbür kadınlar yerine yalnızca rahibeler tarafından uygulanır oldu. ... Maddi mallardaki eşitsizliğin ortaya çıkmasından sonra, yani barbarlığın yukarı aşamasından itibaren, köle emeğinin yanı sıra, ücretlilik kendiliğinden ortaya çıktı; ve aynı zamanda, bununla zorunlu bir biçimde bağlı olarak, köle kadının kendini verme zorunluluğunun yanı sıra, özgür kadınların profesyonel fuhuşu da görüldü. ... burada tek eşlilik, şurada en aşırı biçimi fuhuş dahil, *heta'risme*. Bu *heta'risme* tıpkı herhangi bir başka toplumsal kurum gibi, toplumsal bir kurumdur; eski cinsel özgürlüğü korumaya yarar – ama erkekler yararına-.

Karı koca evliliğiyle birlikte, ortaya, o zamana kadar bilinmeyen sürekli iki toplumsal tip çıkar: kadının ödevine bağlı aşığı ve aldatılmış koca. Erkekler, kadınlar üzerinde zafer kazanmışlardı; ama mağluplar galipleri [boynuzla] taçlandırma işini, mertçe üzerlerine aldılar. ... *Code Napoleon* şöyle buyurdu : Madde 213. - Evlilik sırasında gebe kalınan çocuğun babası, kocadır. Üç bin yıllık karı koca evliliğinin vardığı yüce sonuç, işte budur.

Romalılarda, kadın daha özgürdü ve daha büyük bir saygı görüyordu. Romalı erkek, evlilik sadakatinin, karısı üzerinde sahip olduğu ölüm-dirim hakkıyla, yeteri kadar sağlama bağlandığına inanıyordu. Zaten kadın da, tıpkı kocası gibi, evliliğe istediği zaman son verebilirdi.

Bütün tarihsel bakımdan etkin sınıflarda, yani bütün yönetici sınıflarda, evlenme akdi, iki başlı aileden beri, ne idi ise o kaldı: büyüklerin düzene koyduğu bir uzlaşma işi.

Katolik ülkelerde, eskiden olduğu gibi, burjuva delikanlısına gerekli kadını bulanlar, onun büyükleridir; ve bunun doğal sonucu, tek eşliliğin kapsadığı ilişkilerin en tam bir şekilde gelişmesidir: erkek tarafında, dört başı mamur *heta'risme*; kadın tarafında, dört başı mamur eş aldatma. Eğer katolik kilisesi boşanmayı yasaklamışsa, bunun tek nedeni, hiç kuşkusuz, ölüme olduğu kadar, eş aldatmaya da bir çarenin bulunmadığını kabul etmiş olmasıdır. ... ve Protestan ikiyüzlülüğüne uygun düştüğünden, evliliğin temelinde her zaman aşkın bulunduğu varsayılır.

Özgül bir şekilde hukuksal bir nitelik taşıyan bu kanıtlama, cumhuriyetçi burjuvazinin proleter hakkını reddetmek ve onun ağzını kapatmak için kullandığı kanıtlanmanın ta kendisidir. İş sözleşmesi de taraflar arasında özgürce yapılmış sayılır. Ama bu özgürlük, taraflar arasındaki eşitliğin, yasa tarafından kağıt üzerinde kurulmasına dayanır. Sınıf durumları arasındaki ayrılığın taraflardan birisine

verdiği güç, bu güçlü tarafın öbürü üzerindeki baskısını – iki tarafın gerçek iktisadi durumu – bütün bunlar yasayı hiç ilgilendirmez ve iş sözleşmesi süresi boyunca, biri ya da öbürü açıkça vazgeçmedikçe, iki taraf da aynı haklardan yararlanıyor sayılır.

Ana baba servetinden zorunlu bir parçanın çocuklara yasa tarafından sağlandığı, öyleyse çocukların mirastan yoksun bırakılmadığı ülkelerde, çocuklar, evlenebilmek için ana babalarının onamasını elde etmek zorundadırlar. ... miras kalacak bir şeyleri bulunan sınıflar içinde, evlenme özgürlüğü, ... fazla değildir.

Ataerkil aile, ve ondan da çok, tek eşli olan bireysel aileyle birlikte, her şey değişti. Ev yönetimi, kamusal niteliğini yitirdi. Bu iş artık toplumu ilgilendirmiyor: bir özel hizmet haline geldi; toplumsal üretime katılmaktan uzaklaştırılan kadın, bir baş hizmetçi oldu. ... Modern karıkoca ailesi, açık ya da gizli, kadının evsel köleliği üzerine kurulmuştur; ve modern toplum, salt karı koca ailelerinden - moleküller gibi- meydana gelen bir küttedir. ... Aile içinde, erkek, burjuvadır; kadın, proletarya rolünü oynar. ... demokratik cumhuriyet, iki sınıf arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı yok etmez; tersine, bunlar arasındaki savaşımın, üzerinde yapılacağı alanı ilk hazırlayan odur. ... O zaman görülecektir ki, kadının kurtuluşunun ilk koşulu, bütün kadın cinsinin yeniden toplumsal üretime dönmesidir ve bu koşul, karı-koca ailesinin, toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılmasını gerektirir.

Kaba çizgilerle, belli başlı üç evlilik biçimi var. Yabanılığa, grup halinde evlilik, barbarlığa, iki başlı evlilik; uygarlığa da eş aldatma ve fuhuşla tamamlanan tek eşlilik karşılık düşüyor. Barbarlığın yukarı aşamasında, iki başlı evlilikle tek eşlilik arasında, köle kadınların erkeklerle uyruluğu ve çok karılılık sıkışverişir.

.. kadınlar giderek grup halinde evliliğin cinsel özgürlüğünden yoksullaştırdıkları halde, erkeklerin bu özgürlüğü yitirmemeleridir. ... Kadın için bir suç olan ve ağır yasal ve toplumsal sonuçlar getiren şey, erkek için yüz ağartıcı bir şey, ya da, en kötü durumda zevkle yaşanan hafif bir ahlaki leke olarak kabul edilir. ... Bu durum kadınlardan da çok, asıl erkekler için ahlak bozucudur. ... Fuhuş, ... bütün erkek dünyasının niteliğini değerden düşürmekte, alçaltmaktadır.

Tek eşlilik, önemli servetlerin bir elde -bir erkek elinde- toplanmasından, ve bu servetlerin, başka hiç kimseye değil, bu adamın çocuklarına kalması isteğinden doğdu. ... Ama eli kulağında bulunan toplumsal devrim, vasiyetle bırakılabilecek en önemli süreklilik servetlerin üretim araçlarının hiç olmazsa büyük bölümünü toplumsal mülkiyete dönüştürerek, bütün bu çoluk çocuk kaygılarını en aza indirecektir. İktisadi nedenlerden doğmuş bulunan tek-eşlilik, bu nedenler ortadan kalkınca yok olacak mı ?

... tek-eşlilik, asıl bu andan sonra tam anlamıyla gerçekleşecektir. Gerçekten, üretim araçlarının toplumsal mülkiyete dönüşümüyle birlikte, ücretli emek de, proletarya da ortadan kalkacaktır.

Üretim araçları toplumsal mülkiyete geçtikten sonra, karı-koca ailesi, toplumun iktisadi birimi olmaktan çıkar. Özel ev ekonomisi, toplumsal bir sanayi haline dönüşür. Çocukların bakım ve eğitimi bir kamu işi olur; toplum, meşru ya da gayri meşru, bütün çocukların bakımını üzerine alır. Kendini sevdiği erkeğe kayıtsız şartsız vermekten bir genç kızı alıkoyan ahlaki olduğu kadar da iktisadi başlıca toplumsal neden; "sonra ne olacak ?" kaygısı da, aynı biçimde, ortadan kalkar. Bu, cinsel ilişkilerde yavaş yavaş daha büyük bir özgürlüğün yerleşmesi ve aynı zamanda, bakire kızların onuru bakire olmayanların onursuzluğu konusunda uzlaşmazlıktan daha uzak bir kamu oyununun oluşması için, yeterli bir neden değil midir ? Son olarak modern dünyada, tek-eşlilik ile fuhuşun birbirine karşıt şeyler, ama birbirinden ayrılmaz karşıt şeyler, aynı toplumsal durumun iki kutbu olduklarını görmemiş mi ? Fuhuş, kendisiyle birlikte tek-eşliliği de uçuruma sürüklemeksizin, ortadan kalkabilir mi ?

Bizim anladığımız biçimdeki cinsel aşk, basit cinsel istekten, Yunanlıların Eros'undan adamak ılılı ayrılır.

Başlangıçta, dünyaya evli gelinirdi - karşı cinsten bütün bir grupla evli. Grup halinde evliliğin daha sonraki biçimlerinde de, benzer koşullar, herhalde vardı; ama grup gitgide daralıyordu. İki başlı ailede kural, çocuklarının evlenmelerini, annelerin kendi aralarında konuşup kararlaştırmalarıdır; burada da, genç çiftin gens ve aşiret içindeki durumunu sağlamlaştıracak yeni akrabalık ilişkileri üzerindeki düşünceler, kesin bir biçimde işe karışırlar. Ve özel mülkiyetin kolektif mülkiyete üstünlüğü ve mirasın soydan geçmesi dolayısıyla babalık hukuku ve tek-eşliliğin egemenliği başlayınca, evlilik de her zamandan çok iktisadi düşüncelere bağlı bir duruma geldi.

... bu evlenme biçiminde öldürücü bir yara açmak zorunda kalan da kapitalist üretim oldu.

Ama bir sözleşme yapmak için, kişiliklerine, eylemlerine ve mallarına özgürce sahip olabilen kimselerin, eşit bir şekilde karşılaşmaları gerekir. İşte, bu "özgür" ve "eşit" bireyleri yaratmak, kapitalist üretimin belli başlı eserlerinden biri oldu. ... Burjuva anlayışına göre, evlilik bir sözleşmeydi, hukuksal bir işti; ve hatta, iki insanın bedenini ve ruhunu yaşam boyunca bir birine bağladığına göre, bütün hukuksal işlerin en önemlisiydi.

Hindistan'ın zenginlikleri, Meksika ve Potosi'nin altın ve gümüş madenleri tarafından çekilen genç adam için, namusluluk ününün, kuşaktan kuşağa geçen onurlu lonca ayrıcalığının ne önemi olabilirdi ?

Demek ki evlilik akdinde özgürlüğün tam ve genel bir biçimde gerçekleşmesi için, kapitalist üretim ile bu üretimin kurduğu mülkiyet koşullarının ortadan kaldırılmasının, bu gün bile eşlerin seçimi üzerinde o kadar büyük bir etkisi bulunan bütün ikincil iktisadi düşünceleri bir yana attırması gerekir. O zaman, karşılıklı aşktan başka hiçbir neden kalmayacaktır.

Eğer yalnızca aşk üzerine kurulu evlilik ahlaki ise, yalnızca aşkın devam ettiği evlilik ahlaki demektir.

... tıpkı şimdiye kadar olduğu gibi, toplum geliştikçe, aile biçiminin de gelişmek, toplum değiştiği ölçüde, aile biçiminin de değişmek zorunda bulunduğudır.

ÜÇ İROKUA GENSİ

Morgan, ... gensin, uygarlığa girene, hatta daha da sonrasına kadar, bütün barbarlarda ortak bir kurum bulunduğunu tanıtlamış bulunuyor.

...dinsel düşüncelerinin cisimleşmelerini insan biçiminde tasarlıyorlardı.

Aslında, aralarında kesin bir barış antlaşması yapılmamışsa, her aşiret bütün öbür aşiretlerle savaş durumunda kabul edilirdi.

Bazı aşiretlerde bir büyük şef buluyoruz, ama bunların yetkileri çok azdır. Büyük şef, geçici önlemler alması gereken saşemlerden biridir. ... bu görevli, eğer her zaman değilse, çoğu durumda büyük askeri şeften (başkomutandan) çıkacaktır.

... bazı bölgelerde, oldum olası akraba bulunan aşiretler, dağıldıktan sonra, sürekli federasyonlar biçiminde yeniden bir araya gelerek, ulusların meydana gelmesine doğru ilk adımı atıyorlardı.

İrokualar konfederasyonu, yerlilerin, barbarlığın aşağı aşamasını aşmamış durumda buldukları zaman erişmiş buldukları en ileri toplumsal örgütlenmeyi gösterir. Konfederasyonun temel kuralları :

- 1° Eşitlik ve aşiretin bütün iç işlerinde tam bir bağımsızlık temeli üzerinde, beş kandaş aşiretin sonsuz konfederasyonuydu. ... Basit lehçe değişiklikleri bulunan ortak dil: ortak kökenin kanıtı ve belirtisiydi.
- 2° Konfederasyon organı, ... hepsi de birbirine eşit eli saşemden kurulu bir federal konseydi.
- 3° Bunlar; görevin her yeni açılışında, ilgili gensler tarafından yeniden seçilirler ve gene onlar tarafından görevden alınabilirlerdi.
- 4° Bu federal saşemler, aynı zamanda kendi aşiretlerinde de saşemdiler ve aşiret konseyinde yerleri ve oyları vardı.
- 5° Federal konseyin bütün kararlarının oy birliğiyle alınması gerekirdi.
- 6° Oy, aşiret tarafından verilirdi.
- 7° Oturumlar, toplanmış bulunan halkın önünde yapılırdı; her İrokualı erkek, oturumlarda söz alabilirdi; karar, yalnızca konseye aitti.
- 8°. Konfederasyonun başına kimse konmamıştı; konfederasyonun yürütme gücüne sahip başkan yoktu.
- 9° Buna karşılık konfederasyonun aynı yetkilere ve aynı güce sahip iki yüksek savaş şefi vardı. (İspartalılarda iki "kral", Roma'da iki konsül)

... henüz devlet nedir bilmeyen bir toplumun örgütlenmesi ... Devlet, kendisini oluşturan yurttaşlar topluluğundan ayrı, özel bir kamu gücünün varlığını gerektirir.

Ve bütün saflığı ve yalınlığıyla, gentilice örgütlenme, ne hayranlığa değer bir yapılaşmadır ! Askersiz, jandarmasız, polissiz, soylular sınıfı yok, ne kral, ne hükümet, ne vali, ne yargıç, hapissiz, davasız, her şey düzenli bir biçimde gider. ... ölüm cezasının, uygarlığın bütün üstünlük ve bütün sakıncalarıyla uygarca biçiminden başka bir şey olmadığı kan davası (*vendetta*) tehdidi, yalnızca son ve ender uygulanan bir çare olarak işe karışır. ... bir dizi aile içinde ortaklaşa ve komünist bir niteliktedir; toprak, aşiretin mülkiyetindedir; yalnızca küçük bahçeler, geçici olarak evlere bırakılmıştır. ... Yoksul ve gereksinimler bulunamaz - komünist ev ekonomisi ve gens, yaşlılar, hastalar, savaş sakatları karşısındaki görevlerini bilir. Herkes eşit ve özgürdür - kadınlar dahil.

DÖRT YUNAN GENSİ

Yunanlılar tarihe girdikleri çağda uygarlığın eşliğindedirler. Analık hukuku, yerini babalık hukukuna bırakmıştır; bundan ötürü, doğuş durumundaki özel mülkiyet, *gentilice* örgütlenme içinde ilk gediği açmış bulunur. ... Babalık hukukunun yürürlüğe girmesiyle, zengin bir mirasçı kızın serveti, evlenme yoluyla kocasına geçeceğinden, yani başka bir gense gideceğinden, bütün gentilice hukukun temel yıkılmış demektir; bu durumda servetin gens içinde kalması için, genç kızın gens içinden evlenmesine yalnızca izin verilmeyle kalınmadı, hatta bu iş, bir zorunluluk haline getirildi.

- Atina gensi, bağıını özellikle şu kurumlar aracılığıyla koruyordu:
- 1° Ortak dinsel törenler ve yalnızca belirli bir tanrıya tapma hakkı.
 - 2° Ortak bir sinlik yer (kabristan).
 - 3° Karşılıklı miras hakkı.
 - 4° Karşılıklı yardımlaşma.
 - 5° Gens içinde evlenme hak ve görevi.
 - 6° Hiç değilse bazı durumlarda ortak bir mülkiyet sahipliği.

Marx,... "Ne var ki Yunan gensi arkasında, yabancı gens, kendini açıkça gösteriyor." Çünkü Yunan gensinde, şu durumlar vardı:

- 7° Babalık hukukuna göre soy zinciri.
- 8° Mirasçı kızların söz konusu olduğu durumlar dışında gens içinde evlenmenin yasaklanması.

Barbarlığın sonuna kadar, miras hiçbir zaman varolmamışa benzer.

Koca ve karı zorunlu olarak farklı iki gense ait bulduklarına göre, gentilice örgütlenme içinde, aile hiçbir zaman organik bir birim olmadı ve olamazdı da. Gens tamamen kabile, kabile de aşiret içinde ve ona ait bulunuyordu: aile ise, yarı yarıya kocanın, yarı yarıya karının gensine aitti. Devlet de, kamu hukuku alanında aileyi tanımaz; aile, günümüze kadar, yalnızca özel hukukta var olmuştur. Ve buna karşın, bütün tarih yazma biçimimiz şimdiye kadar, özellikle 18. yüzyılda dokunulmaz bir duruma gelmiş bulunan şu saçma ilkeye dayanır ki, uygarlıktan az daha eski olan tek eşli karı koca ailesi, çevresinde toplum ve devletin yavaş yavaş ete kemiğe büründüğü bir çekirdektir.

"En eski Atina yasaları üzerine bildiğimiz her şey, gensler ve kabileler biçimindeki bölünme üzerine kuruludur."

Amerikalılardaki gibi, kabile birçok kız-genslere bölünmüş bir ana gens idi; bu, kız gensleri birleştiriyor ve çoğunlukla da hepsini ortak bir atadan getiriyordu.

Aşiret, birçok akraba kabileden birleşir. Attika'da, her biri üç kabileden bileşik dört aşiret vardı, bu kabilelerin her birinde de otuz gens bulunuyordu. Gruplarda böylesine bir sınırlama, tamamen kendiliğinden kurulmuş bir düzen içinde bilinçli ve yöntemli bir müdahaleyi ön gerektirir.

Bu aşiret ve bu küçük halkların o zamanki örgütlenmesi şöyleydi:

- 1° Konsey sürekli otorite idi.
- 2° Halk meclisi (agora).
- 3° Askeri şef (bazileus).

Bütün görevler, çoğu gens içinde, seçime bağlıydı; öyleyse bu ölçü çerçevesinde, gens içinde soydan geçmeyi. Görevin boşalması durumunda, özellikle seçilmemesi için bir neden bulunmadığı zaman, yavaş yavaş en yakın gentilice akrabanın (erkek kardeş ya da kız kardeşin oğlu) atanmasına başlandı. Demek ki, babalık hukukunun egemenliği altında, eğer *bazileus*'luk görevi, Yunanlılarda genellikle babadan oğula, ya da oğullardan birine geçiyordu ise, bu, yalnızca oğulların, seçim yoluyla babalarının yerine geçme olasılığına sahip olduklarını gösterir; yoksa, babalarının yerine halk tarafından seçilmeden geçme hakkına sahip olduklarını göstermez.

Babalık hukuku, servetin çocuklara geçişiyle, aile içinde servet birikimini kolaylaştırır ve aileyi gens karşısında bir güç duruma getirir; servetler arasındaki fark, soyluluk ve soydan geçme bir krallığın ilk izlerini yaratarak, kuruluş üzerinde etkili olur; önceleri savaş tutsaklarıyla sınırlanan kölelik, daha o zamandan aşiret üyelerinin hatta kendi öz gens üyelerinin köleleştirilmesi yolunu açar; aşiretten aşirete eski savaş, bu çağdan itibaren, sürü hayvanları, köleler, hazineler kazanmak için, karada ve denizde sistemli bir yağmacılık biçiminde, yani normal kazanç kaynağı biçiminde yozlaşır; sözün kısası, zenginlik, en yüksek iyilik olarak övülür ve değerlendirilir; ve zenginliklerin zora dayanarak çalınmasını haklı göstermek için eski gentilice kuralları çığnır. Artık bir tek şey eksikti; mülkiyet edinmenin, başka bir deyişle, zenginliklerdeki durmadan daha hızlı bir büyümenin ardarda gelişmiş yeni biçimleri üzerine, genel olarak toplum tarafından yasaya uygunluk mührünü de basan bir kurum; mülk sahibi sınıfın hiçbir şeye sahip olmayan sınıfı sömürme hakkını ve onun üzerindeki egemenliğini de sürdürüp götüren bir kurum.

Ve bu kurum çıkageldi. **Devlet** icat oldu.

BEŞ ATINA DEVLETİNİN OLUŞUMU

Yazılı tarih başladığı zaman, topraklar çoktan paylaşılmış ve özel mülkiyete geçmiş bulunuyordu, ki bu durum, barbarlığın yukarı aşamasının sonuna doğru, görece gelişmiş meta üretimi ve buna karşılık düşen meta ticaretine uygundur. ... Toprak alım-satımı, tarım

ve el sanatları, ticaret ve denizcilik arasında artan işbölümü dolayısıyla, genslerin, kabilelerin ve aşiretlerin üyeleri, kısa zamanda birbirleriyle karışmak zorunda kaldılar.

Gentilice örgüt organlarının düzenli işleyişi, bu durumdan ötürü öylesine aksadı ki, kahramanlık zamanlarından itibaren, buna çare bulmak gerekti. Theseus'a mal edilen anayasa meydana getirildi. Değişiklik, özellikle Atina'da bir merkezi yönetim kurulmuş olmasından, yani o zamana kadar aşiretler tarafından özerk bir biçimde yönetilen işlerden bir bölümünün kamu işleri olarak ilanı ve Atina'da toplanan ortak konseye devredilmesi olgusundan ibaretti. ... Theseus'a mal edilen bir ikinci kurum, bütün halkı gens, kabile, ya da aşiretlere bakmadan, üç sınıf, yani soylular, çiftçiler ve küçük zanaatçılar halinde bölmesi, ve kamu görevleri hakkının yalnızca soylulara verilmesi oldu. ... devleti meydana getirmek bakımından ilk girişim, gensleri, onlardan her birinin üyelerini, ayrıcalıklılar ve ayrıcalıksızlar biçiminde ve ayrıcalıksızları da, birbirine karşı iki emekçi sınıf biçiminde bölerek parçalamaya dayanır.

Bazileus görevi yürürlükten kalktı, soylular arasından seçilmiş *arkhon*'lar devletin başına geçtiler. Soylular egemenliği, İÖ 600 yılına doğru, dayanılmaz duruma gelecek kadar arttı. Ve herkesin özgürlüğünü baskı altına almanın başlıca aracı da para ve tefecilikti. ... deniz ticareti ve korsanlık, burada onları zenginleştiriyor ve mali serveti onların elinde topluyordu.

Gentilice örgütlenme, para ekonomisiyle bağdaşmaz; Attika'daki küçük köylülerin yıkımı, onları çevreleyen ve koruyan eski gentilice bağların çözülmesiyle aynı zamana düştü. ... Ve eski gentilice örgütlenme, ne para biliyordu, ne avans, ne de borç. Bu yüzden, soyluların durmadan daha gelişen ve daha da yayılan mali egemenliği ... yeni bir töre hazırladı. ... borç bir güvenceyle sağlama bağlanmamış bulunuyorsa, borçlu alacaklıya borcunu ödemek için çocuklarını köle olarak yabancılara satmak zorundaydı. Çocuklarını babaları tarafından satışı; babalık hukuku ve tek eşliliğin ilk meyvesi işte bu oldu ! Ve vampir hala kana doymamışsa, borçlunun kendisini köle olarak satabilirdi.

... - üreticiler kendi ürünlerinin sahibiydiler. Barbarlardaki üretimin büyük üstünlüğü buradaydı.

Bu durum, Yunanlılarda başka türlüydü. Sürüler ve lüks maddeler üzerinde, özel mülkiyetteki gelişmeler, insanlar arasında değişimler yapılması ve ürünlerin meta durumuna dönüşmesi sonucunu verdi. ... İşte bu üreticiler, ürünlerini artık doğrudan doğruya kendileri tüketmeyip de, bunu değişim yoluyla elden çıkardıkları andan itibaren, ürünlerinin denetimini yitirdiler. ... Bu yüzden, eğer bireyler arasındaki değişimi ortadan kaldırmazsa, hiçbir toplum, uzun dönemde ne kendi öz ürününün sahibi (efendisi) kalabilir, ne de kendi üretim sürecinin toplumsal etkileri üzerindeki denetimini koruyabilir.

Meta üretimiyle birlikte, herkes toprağı kendi hesabına ekmeye başladı ve az sonra da, bireysel toprak mülkiyeti ortaya çıktı. Bunlarla birlikte, bütün öbür metalarla değişimi olanaklı evrensel meta - para da çıkageldi.

Genç devletin, kendine özgü bir güce gereksinmesi vardı ki bu güç, denizci Atinalılarda her şeyden önce, küçük deniz savaşlarının ve ticaret gemilerinin korunmasını gözeten bir deniz gücünden başka bir şey olamazdı. Her aşireti on iki bölgeye ayıran *naukraria*'lar kurulmuştu; her *naukraria*, bir savaş gemisi yapmak, bunun silah donatım ve tayfasını sağlamak zorundaydı ve ayrıca, iki de atlı veriyordu. ... halkı ilk kez olarak kamusal ereklerle, ama akrabalık gruplarına göre değil, birlikte oturdukları yere göre bölüyordu.

Ve devlet, Solon anayasasıyla, ... halkın imdadına yetişti. ... bir kimsenin en çok ne kadar toprağına sahip olabileceği saptandı. ... Şimdiye kadar bütün devrimler, belirli bir mülkiyet türünün, bir başka mülkiyet türüne karşı korunması için yapılmışlardır. Birine dokunmadan, öbürünü koruyamaz. Fransız Devriminde, burjuva mülkiyeti kurtarmak için feodal mülkiyet kurban edilmişti. ... Borçlar düpedüz silindi. ... Ve gerçekte, siyasal denilen bütün devrimler, birincisinden sonuncusuna kadar, mülkiyetin, *belirli türden* bir mülkiyetin, korunması için yapılmış, ve gene bir başka türden mülkiyetin zoraltımı, başka bir deyişle, çalınmasıyla tamamlanmıştır. ... özel mülkiyet, iki bin beş yüz yıldan beri, ancak mülkiyete saldırarak varlığını sürdürebilmiştir.

Kleisthenes, yeni anayasası da, Artık önemli olan kandaş gruplara ilişkinlik değil, yalnızca oturulan yerdi; halk değil, toprak bölündü; siyasal bakımdan toprak üzerinde oturanlar, toprağın basit tamamlayıcıları durumuna geldiler.

Bütün Attika, her biri kendi kendini yöneten yüz demos, ya da komün (bucak) bölgesi halinde bölündü. ... yargıçla birlike, ... hazinelerini ... koruyucu tanrıları ya da rahiplerini de kendileri seçiyorlardı. ... bu, Amerika'daki kendi kendini yöneten kentselel komünün ilk örneğidir.

Bu birimlerden ya da demos'lardan, on tanesi, bir aşiret oluşturuyordu; ama eski soydaş aşiretten farklı olarak buna yerel aşiret denildi. ... aynı zamanda bir askeri topluluktan da; ... yerel aşiret, tayfaları ve komutanlarla birlikte beş savaş gemisi verir ...

Bütün bunların sonucu, on aşiretten seçilmiş beş yüz üyeden kurulu konsey ve en sonunda, her Atinalı yurttaşın girme ve oy verme hakkına sahip bulunduğu halk meclisi tarafından yönetilen Atina devletiydi.

Devletin önemli bir özelliğinin, halktan ayrı bir kamu gücü olmasına dayandığını gördük. Bu yurttaşlar karşısında kamu gücü kendini önce polis biçimi altında göstermişti; polis, devlet kadar eskidir, ...

Toplumsal ve siyasal kurumların temelinde yatan sınıf karşıtlığı, artık soylularla halktan insanlar arasındaki karşıtlık değil, kölelerle özgür insanlar, *metoikos*'larla yurttaşlar arasındaki karşıtlıktı. En parlak çağında, Atina'da, kadınlarla çocuklar dahil, toplam olarak 90,000 dolaylarında özgür yurttaş, her iki cinsten 365,000'den çok köle ve 45,000 *metoikos* – yabancı ya da azatlı - vardı. ... Ama, ticaret ve sanayinin gelişmesiyle birlikte, servetler az sayıda elde birikip yoğunlaştı, çok sayıda özgür yurttaş yoksullaştı; onlar için, ya kendi bedensel çalışmalarıyla kölelerin çalışmasına rekabet etmek -ki bu, onur kırıcı, aşağılık bir şey olarak düşünülüyor ve pek de başarı vaat etmiyordu - ya da kopuk takımı (*verlumpt*) arasına düşmekten birini seçmek kalıyordu. Veri olan koşullar içinde, zorunlu olarak bu ikinci çözüm biçimini seçtiler, ve büyük yığını bunlar oluşturduğundan, böylece Atina devletinin tamamen yıkılmasına yol açtılar.

ALTI ROMA'DA GENS VE DEVLET

Roma gensi, hiç olmazsa kentin ilk zamanlarında, şu kuruluşa sahipti:

- 1° Gens üyeleri için, birbirine mirasçı olma hakkı; servet gens içinde kalıyordu. Yunan gensinde olduğu kadar Roma gensinde de daha başlangıçta, babalık hukuku egemen olduğundan, kadın soyundan gelenler mirastan yoksun bırakılırdı.
- 2° Ortak bir mezarlığa sahip olma.
- 3° Ortak dinsel törenler.
- 4° Gens içinde evlenmeme yükümü.
- 5° Ortak bir toprak mülkiyeti.
- 6° Gens üyelerinin karşılıklı yardım ve koruma görevi.
- 7° Gentilice adı taşıma hakkı.
- 8° Yabancıları gens üyeliğine kabul etme hakkı.
- 9° Şefi seçme ve görevden alma hakkı.

Aşiret - gerçek, olası, hatta saymaca (ortak) bir soy zincirinden gelen, şenlikler, mezarlar ve ortak miraslarla birleşmiş bir topluluktur ve kişisel bakımdan özgür olan herkes, yani kadınlar da, ona üye olmak hak ve görevine sahiptir.

Rex Servius Tullius, Solon'dan esinlenerek, populus ve plebi, ayırım gözetmeksizin askeri görevlerini yapıp yapmadıklarına göre içine alan ya da almayan, yeni bir halk meclisi yarattı. ... Ama şövalyelerle birinci sınıf, birlikte 98 oya, yani çoğunluğa sahiptiler; eğer anlaşırılsa, öbürlerine hiçbir şey danışılmadan, geçerli karar alınmış olurdu.

Demek ki, Roma'da da, daha sözde "krallık" kaldırılmadan, önceleri kişisel kan bağları üzerine dayalı eski toplumsal düzen ortadan kalktı, ve onun yerine toprak üzerindeki dağılım ve servet ayrımları üzerine dayalı yeni bir gerçek devlet kuruluşu geçti.

Roma Cumhuriyetinin tam tarihi: kamu görevlerine girmek ve devlet topraklarından pay almak için patrisyenler ile plebler arasındaki savaşım, patrisyen soyluların, büyük toprak ve para sahiplerinin, yavaş yavaş, askeri hizmet tarafından yıkıma uğratılmış köylülerin tüm topraklarını ele geçiren, böylece oluşturulmuş geniş yurtlukları köleler eliyle ektirip biçiren, İtalya'yı nüfussuzlaştıran, ve bunu yaparak kapıları yalnızca imparatorluğa değil, ama onun ardıllarına da, Cermen barbarlarına da açan yeni sınıfı içindeki sonal yok oluşu, işte bu kuruluş sınırları içinde oluşacaktır.

YEDİ KELTLERDE VE CERMENLERDE GENS

Galler ülkesinde, bir evlilik, ancak yedi yıl sonunda bozulmaz, daha doğrusu feshedilmez duruma geliyordu.

Ayrılma durumunda, kadına, uyulması zorunlu çıkarlar, ve hatta ev hizmetleri için bir zarar ödentisi sağlanıyordu.

Bir gens üyesi öldüğü, yani bir ev ekonomisi ortadan kalktığı zaman, şef bütün toprakları, geri kalan ev ekonomileri arasında yeniden paylaşıyordu.

Tıpkı Meksikalılar ve Yunanlı'larda olduğu gibi, savaş düzeni, Cermenlerde de, süvari bölükleri için olduğu kadar piyade kolları için de, gentilice gruplar tarafından meydana getirilmişti.

... annenin erkek kardeşi, yeğenini kendi oğlu gibi bilir; ve hatta bazıları, dayı ile yeğen arasındaki kan bağını, babayla oğul arasındaki kan bağından daha kutsal ve daha sıkı sayarlar...

Ama, eğer kurban edilen, bir kız kardeş oğlu [yeğen] olsaydı, bu en kutsal geritilice hukuka karşı bir saldırı meydana getirirdi ... ; ya çocuğu rehin olarak vermemeliydi, ya da verdiği sözü tutmalıydı.

Belirli bir ün kazanan askeri şef, çevresine, gözü ganimette olan bir genç kalabalığı topluyordu; bu gençler, ona kişisel bağlılıkla bağlanıyorlardı; şefin de onlara karşı bağlandığı gibi. ... Bu askeri bilelikler, ... eski, halk özgürlüğü bakımından bir yıkım tohumu oluşturuyorlardı ... bunların dağılmaması, ancak sürekli savaşlar ve çapul seferleriyle sürdürülebilirdi. Çapul, bir erek haline geldi.

SEKİZ CERMENLERDE DEVLETİN OLUŞMASI

5. yüzyılın sonunda, zayıflamış, kansız ve güçsüz düşmüş Roma İmparatorluğunun kapıları, Cermen istilacılara ardına kadar açıldı.

Roma devleti, dev gibi, karmaşık, yalnızca ye yalnızca uyrukları ezerek para sızdırmaya özgü bir makine durumuna gelmişti. ...

... bu küçük toprak parçaları karşılığında her yıl değişmez bir para ödeyen kolonlara bırakıldılar; bu kolonlar, üzerinde çalıştıkları toprağa bağlıydılar. Ve onunla birlikte, satılabilirlerdi; doğrusunu söylemek gerekirse, köle değildiler, ama özgür de değil; özgür kadınlarla evlenemezlerdi; ... Bunlar, ortaçağ serflerinin habercileri oldular.

Antik kölecilik, ömrünü tamamlamıştı. Artık, kırdı, büyük tarımda olsun, kent yapım evlerinde olsun, kölecilik, zahmete değer bir ilişki olmaktan çıkmıştı, bunun ürünleri için Pazar kalmamıştı. Çünkü imparatorluğun parlak çağlardaki dev gibi üretimin indirgenmiş bulunduğu küçük tarım ve küçük el zanaatlarında, çok sayıda köle için yer yoktu. Toplumda, artık yalnızca ev hizmetlerinde, ve zenginlerin lüksü için çalışan kölelere yer kalmıştı.

Hıristiyanlık, antik köleciliğin giderek ortadan kalkmasında, tamamen masumdur. ... Kölecilik karlı olmaktan çıkmıştı, onun için ortadan kalktı. Ama, can çekişen kölecilik ağulu iğnesini bıraktı: - özgür insanların üretici çalışmayı hor görmesi -, Roma dünyasının içine girmiş bulunduğu çıkmaz, işte buydu. Kölecilik, iktisadi bakımdan olanaksızdı; özgür insanların çalışması, ahlak bakımından yasaklanmıştı. Biri [kölecilik], artık toplumsal üretimin temeli olmaktan çıkmıştı; öbürü [özgür insanların çalışması], henüz toplumsal üretimin temeli olamıyordu. Bu durumu düzeltebilmek için, tam bir devrimden başka hiçbir çıkar yol yoktu.

Eğer gens içindeki kan bağı, çabucak kaybolduysa, bu aşiret içinde olduğu kadar, bütün halk içinde de, yönetici organların fetih sonucu yozlaşmaları yüzünden oldu. ... Roma illerinin efendisi bulunan Cermen halkları, fethettikleri yeri bir düzene koymak zorundaydılar. ... Roma devleti yerine geçecek bir şey koymak gerekiyordu, ... Askeri komutanlığa dönüşmesi zamanı gelmişti: bu dönüşüm gerçekleşti.

Frank kralının yaptığı ilk şey, bu halk mülkünü krallık yurtluğu biçimine dönüştürmek; onu halktan çalmak, ve armağan ya da yurtluk olarak bileliğindeki adamlara vermek oldu. ... Halka ait olan toprak parçaları, önce çoğunlukla armağan olarak, daha sonra da dirlük (*beneficium*) biçimi altında, başlangıçta, hemen hemen daima kralın yaşam süresince, bu insanlara verildi; böylece, halk zararına, yeni bir soylular sınıfının temeli atılmış oldu.

... iç savaşlarla fetih savaşları, ki bu sonuncular asıl Charlemagne zamanında yapılmışlardı, bütün bu sür ekli savaşlar, vaktiyle Cumhuriyetin son zamanlarında Roma köylülerini nasıl tüketip yıkmışlarsa, Frank kitlesini, toprak sahibi özgür köylüleri de öylece tükettiler ve yıktılar. Başlangıçta ordunun bütününü, ve Fransa'nın fethinden sonra da çekirdeğini oluşturan bu özgür köylüler, 9. yüzyılın başlarında öylesine yoksul düşmüşlerdi ki, ancak beş erkekten biri, savaşa katılabiliyordu. ... son olarak da Norman akınlarıyla, Frank köylüsünün yıkılışı tamamlandı.

Savaşlar ve soygunlarla yıkılmış krallık iktidarı da onları korumak için çok güçsüz olduğuna göre, ya yeni soylular sınıfının, ya da kilisenin koruması altına girmek zorundaydılar; ama bu koruma onlara pahalıya mal oluyordu. ... her zaman hizmet ve vergi yükümlülüğü karşılığı tenure (bağımlı köylü işletmesi) olarak veren metbularına (*suzerain*) aktarmak zorunda, kaldılar; bu bağımlılık biçiminin egemenliği altına girdikten sonra, yavaş yavaş, kişisel özgürlüklerini de yitirdiler; birkaç kuşak sonra, artık çoğunlukla serf durumuna gelmişlerdi. ... Metbu, köylünün toprağını mülk olarak kendine devrettiriyor ve ona yalnızca yaşadığı sürece topraktan yararlanma hakkını veriyordu. Salvianus'un dine aykırı olduğunu ilan ettiği bu yöntem, şimdi genellikle kilise tarafından köylülere karşı uygulanmaktaydı.

Ama, bu yalnızca iki şeyi tanıtlıyordu: Bir, yandan, batmakta olan Roma İmparatorluğunda, toplumsal örgütlenme ve mülkiyet dağılımının, tarım ve sanayideki çağdaş üretim aşamasına tamamen uygun düştüklerini ve bundan dolayı kaçınılmaz şeyler olduklarını; öte yandan, bu üretim aşamasının, daha sonraki dört yüzyıl süresince, kayda değer bir ilerleme ya da gerileme göstermediğini, ve bundan dolayı da aynı mülkiyet dağılımı ve aynı sınıfların, zorunlu olarak, yeniden ortaya çıkmalarına neden olduğunu.

... her ne kadar başta varolan, başlıca sınıfların hemen hemen tıpkısını yeniden buluyorsak da, bu sınıfları meydana getiren insanlar değişmişlerdi. Antik kölecilik yok olmuştu; kopuk takım (*verlumpt*) içine düşmüş, çalışmayı aşağılık bir şey olarak gören özgür insanlar yok olmuştu. Roma kolonuyla yeni serf arasında, özgür Frank köylüsü ortaya çıkmıştı. ... bu dört yüz yıl ne kadar verimsiz görünürse görünsün, onlardan hiç olmazsa bir büyük sonuç kalıyordu: Batı Avrupa insanlığının, gelecekteki tarih için yeni örgütlenme ve yapısı

olan modern milliyetler, Cerermenler Avrupa'yı gerçekten yeniden canlandırmışlardı ve bu yüzden cermanik dönemdeki devletlerin yıkılışı, Normanlara ve Sarazenlere uyruklaşmayla değil, toprak dirliklerinde ve koruma aramada, feodaliteye doğru, sürekli bir gelişmeyle sonuçlandı, ve bu öyle büyük bir nüfus artışıyla birlikte oldu ki hemen iki yüzyıl sonra, haçlı seferlerindeki büyük insan kayıplarına kolayca katlandı.

... gizemli büyü neydi ? ... Cerermenler... Aryen bir soydu. Ama Avrupa'yı gençleştiren onların özgül ulusal nitelikleri değil, yalnızca ... barbarlıkları, gentilice örgütlenmeleridir.

Eğer onlar, tek eşliliğin eski biçimini altüst ettilerse, eğer erkeğin aile içindeki egemenliğini yumuşattılsa, eğer kadına, klasik dünyanın hiç görmemiş bulunduğu çok yüksek bir durum sağladıysa, onları bütün bu işleri yapmaya yetenekli kılan şey, barbarlıkları, gentilice töreleri, analık hukuku çağının hala canlı olan kalıtları değilse, neydi ?

Eğer onlar, hiç değilse belli başlı üç ülkede - Almanya, Kuzey Fransa ve İngiltere'de - gerçek gentilice örgütlenmeden bir parçayı, mark ortaklıkları biçimi altında kurtarıp, feodal devlete geçirdiler, ve böylece, ezilen sınıfa, köylülere, hatta ortaçağın en sert servaj (toprakbentlik) düzeni altında bile, ne antik kölelerin, ne de modern proleterlerin yararlanabildikleri genel bir kaynaşma ve bir direnç aracı verdilerse, bu, barbarlıklarından, soylar bakımından yerleşme biçimindeki tamamen barbar sistemlerinden başka, neye borçlu bulunuluyordu ?

Cerermenlerin Roma dünyasına, dirimsel güç ve canlandırıcı tohum olarak aşıladıkları tek şey, barbarlık idi. Gerçekte, can çekişen uygarlık yüzünden acı çeken bir dünyayı gençleştirmeye, yalnızca barbarlar yeteneklidir. ... Bu, her şeyi açıklar.

DOKUZ BARBARLIK VE UYGARLIK

Bir aşiret, birkaç gense, genellikle iki gense bölünmüştür; bu ilkel genslerden her biri, nüfus artışıyla, kendileri karşısında ana gensin kabile görevi yaptığı birkaç yavru gense bölünür; aşiretin kendisi de birkaç aşirete bölünür, ve bunlardan her biri içinde, eski gensleri, büyük ölçüde yeniden buluruz; bir konfederasyon, hiç değilse belirli durumlarda, akraba aşiretleri birleştirir. ... bu biçimde örgütlenmiş bir toplum içine doğabilecek bütün çatışmaları bir düzene koymaya yeteneklidir: Dış çatışmaları ise, savaş çözümler; savaş, aşiretin yok olmasıyla son bulabilir ama köleşmesiyle hiçbir zaman. Gentilice örgütlenmenin büyüklüğünün, ama darlığının da nedeni, onda, egemenlik ve kölelik için hiçbir yer bulunmamasıdır. İçinde haklar ve görevler arasında henüz hiçbir ayırım yoktur. ... bu sorun ona, yemenin, uyumanın, avlanmanın bir hak mı, yoksa bir ödev mi olduğunu sormak kadar saçma görünür. Bunun gibi aşiret ve gensin çeşitli sınıflar biçiminde bir bölünmesi de, söz konusu olamaz. Ve bu, bizi bu durumun iktisadi temelini incelemeye götürür.

İşbölümü, tamamen kendiliğindedir; yalnızca iki cinsiyet arasında işbölümü vardır. Erkek savaşır, ava ve balığa gider, ilkel besin maddelerini ve bunların gerektirdiği aletleri sağlar. Kadın evde uğraşır, yiyecek ve giysileri hazırlar: yemek pişirir, dokur, diker. ... Ev ekonomisi, çoğunlukla, büyük sayıda aile arasında, ortaklaşadır. Ortaklaşa yapılan ve ortaklaşa kullanılan şey, ortak mülktür: ev, bahçe, oyma kayık. Öyleyse, hukukçu ve iktisatçılar tarafından, doğruya aykırı olarak uygar toplumlara mal edilen, bugünkü kapitalist mülkiyetin hala üzerine dayandığı son aldatıcı hukuksal bahane olan "kişisel çalışmanın meyvesi" olan mülkiyet fikri, yalnızca ve yalnızca burada geçerlidir.

Asya'da, insanlara alışmaya, alıştıktan sonra da yetiştirilmeye ehil hayvanlar buldular. ... En gelişmiş aşiretlerden bazıları – Aryenler, Semitler, hatta belki Turanlılar – önce hayvanları evcilleştirdiler, ... **Çoban aşiretler, kendilerini öbür barbarlardan ayırdılar: birinci büyük toplumsal işbölümü.** İşte böylece, ilk kez olarak düzenli bir değişim olanaklı duruma geldi. ... Başlangıçta, değişim karşılıklı gentilice şeflerin aracılığıyla, aşiretten aşirete yapılıyordu; ama sürüler, özel mülkiyete geçmeye başlayınca, bireysel değişim, gitgide ağır bastı ve sonunda değişimin tek biçimi, durumuna geldi. ... çoban aşiretlerin; ... sattıkları başlıca madde, davardı ... davar her yerde seve seve kabul edilen meta durumuna geldi, - kısaca, davar, para işlevi görmeye başladı ve bu aşamadan itibaren paranın yerini tuttu: meta değişimi başlar başlamaz, bir meta - para gereksinmesi, kaçınılmaz ve ivedi bir durum aldı.

Yüksek Turan yaylalarının iklimi, uzun ve sert kış için ot ve saman yedekliği olmaksızın, çoban yaşamına izin vermez, demek ki, burada, çayırların düzenlenmesi ve tahıl ekimi zorunlu durumdaydı. ... davar için üretilen tahıl, kısa zamanda insan için bir besin haline geldi. İşlenmiş topraklar henüz aşiret mülkü olarak kaldılar, işlenmiş topraklardan yararlanma hakkı önce gense, daha sonra da, gens tarafından ev topluluklarına, ve son olarak da bireylere verildi; bireylerin belki bazı kullanım hakları vardı, ama başka hiçbir hakları yoktu.

Bu aşamadaki sınıai fetihler arasında, iki tanesi özel bir önem taşır. Bunların birincisi dokuma tezgahı, ikincisi, maden filizlerinin dökümü ve madenlerin işlenmesidir.

Bütün çalışma kollarındaki hayvancılık, tarım, ev sanayisi – üretim artışı, insan emek-gücüne, kendisine gerekenden daha çoğunu üretmek yeteneğini kazandırdı. Bu, aynı zamanda, her gens, ev topluluğu ya da karı koca ailesi üyesine düşen günlük iş tutarını artırdı. Yeni emek güçlerine başvurmak gerekli duruma geldi. Savaş bunları sağladı: savaş tutsakları köle haline getirildiler. Birinci

büyük toplumsal işbölümü, emek üretkenliği, dolayısıyla servetleri artırıp üretim alanını genişleterek, o günkü tarihsel koşullar içinde, zorunlu olarak köleliği getirdi. Birinci büyük toplumsal işbölümünden, toplumun iki sınıfı: efendiler ve köleler, sömürülenler ve sömürülenler biçimindeki ilk büyük bölünüşü doğdu.

Sürüler, aşiret ya da gensin ortaklaşa mülkiyetinden, bireysel aile başkanlarının mülkiyetine ne zaman ve nasıl geçti? Şimdiye kadar bu konuda hiçbir şey bilmiyoruz ... Geçinme gereçlerini kazanmak her zaman erkeğin işi olmuştu; bu iş için yeni geçinme araçları sürüler meydana getiriyordu: onları önce evcilleştirmek, sonra da korumak, erkeğin eseri olmuştu. Bundan dolayı, davar erkeğe aitti; tıpkı davara karşılık trampa edilen meta ve kölelerin de ona ait olması gibi. Şimdi üretimin sağladığı bütün kazanç erkeğe gidiyordu; bundan kadın da yararlanıyordu, ama mülkiyette hiçbir payı yoktu. ... ama gene de, yalnızca aile dışındaki işbölümünün değişmiş olması yüzünden, evlik ilişkiler şimdi altüst oluyordu. Eskiden kadının evdeki üstünlüğünü sağlayan neden: kadının kendini tamamen ev işlerine vermesi olgusu, şimdi, evde erkeğin üstünlüğünü sağlıyordu: kadının ev işleri, artık, erkeğin üretken emeği yanında hesaba katılmıyordu; önemli olan erkeğin çalışmasıydı; kadının çalışması, yalnızca önemsiz bir destekti. Daha burada, üretken toplumsal emek dışında, özel ev işleriyle yetinmek zorunda kaldıkça, kadının kurtuluşunun; kadının erkek eşitliğinin olanaksız olduğu ve olanaksız kalacağı ortaya çıkar.

Erkeğin evdeki gerçek üstünlüğüyle mutlak gücünün son engeli de yıkılıyordu. Bu mutlak güç, analık hukukunun yok oluşu, babalık hukukunun kuruluşu, iki başlı evlilikten kerte kerte tek eşli evliliğe geçişle doğrulanmış ve süreklileştirilmiş oldu. ... karı-koca ailesi bir güç durumuna geldi ve korkutucu bir biçimde gensin karşısına dikildi.

Tarihte devrimci bir rol oynayan bütün ilkel maddelerin en önemli ve patatese kadar en sonuncusu olan demir, insanın hizmetine girmişti.

Böylesine çeşitli bir çalışma, artık aynı birey tarafından yürütülemezdi: **ikinci büyük toplumsal işbölümü gerçekleşti: küçük zanaatlar, tarımdan ayrıldı.** Üretimde, ve onunla birlikte emek üretkenliğindeki sürekli artış, insan emek gücünün değerini artırdı; önceki aşamada, başlangıç durumunda ve yer yer görülen kölelik, şimdi toplumsal sistemin esas bir bileştireni durumuna gelir; köleler basit yardımcı olmaktan çıkarlar; tarlalarda ve atölyelerde düzinelerle köle işe sürülür. Üretimin, başlıca iki kola: tarım ve küçük sanayiye ayrılmasıyla, doğrudan doğruya değişim için üretim doğar; bu, meta üretimidir. ... deniz aşırı ticaret de şimdiden doğar ... değerli madenler, egemen ve evrensel meta - para haline gelmeye başlarlar, ama henüz para olarak basılmazlar, yalnızca ağırlıklarına göre değıştirilirler.

Özgür insanlarla köleler arasındaki ayrımın yanı sıra, zenginlerle yoksullar arasındaki ayrım da kendini gösterir: Toplumda, yeni işbölümüne eşlik eden, sınıflar biçiminde yeni bir bölünme. ... toprağın bu topluluk hesabına ortaklaşa sürülmesi töresini yok eder. Ekilebilir topraklar, işlemeleri için, önce geçici sonra sürekli olarak karı koca ailelerine verilirler; iki başlı evlilikten tek eşliliğe geçişe koşut olarak, tam özel mülkiyete geçiş, yavaş yavaş tamamlanır. Karı koca ailesi, toplumda, ekonomik birim haline gelmeye başlar.

Daha yoğun bir nüfus, dışarıda olduğu kadar içerde de daha sıkı bir bağıllığı gerektirir. Her yerde, aralarında akrabalık bulunan aşiretlerin konfederasyon biçiminde birleşmeleri bir zorunluluk haline gelir; bu aşiretler az sonra da, birbirleriyle kaynaşır ve onlarla birlikte, ayrı ayrı aşiret toprakları da, halkın kolektif toprağı biçiminde kaynaşır. Halkın askeri şefi - rex, bazileus, thiudans - vazgeçilmez, sürekli bir görevli durumunu kazanır. Askeri şef, konsey, halk meclisi : işte, gentilice örgütlenmenin, bir askeri demokrasi olmak üzere dönüşmüş bulunan organları bunlardır. Askeri, çünkü savaş ve savaş için örgütlenme, şimdi halk yaşamının düzenli görevleri haline gelmiştir: Servet sahibi olmayı, yaşamın başlıca ereklerinden biri gibi gören halklarda, komşuların serveti tahmin eder. Bunlar barbar halklardır; yağma etmek, onlara, çalışarak kazanmaktan daha kolay hatta daha onurlu görünür. Eskiden yalnızca bir zorbalığın öcünü almak, ya da daralan bir toprağı genişletmek için yapılan savaş, şimdi yalnızca yağma için yapılır ve sürekli bir sanayi kolu durumuna gelir. ... Çapul savaşları, yüksek askeri şefin de ast şeflerin de gücünü artırır; bunların ardıllarının aynı aileler içinden seçilmesi töresi, özellikle babalık hukukunun girişinden sonra, yavaş yavaş önce hoş görülen, sonra hak olarak istenen, en sonra da gasp edilen bir kalıtım durumuna gelir; soydan geçme krallığın ve soydan geçme soyluluğun temeli kurulmuş bulunur. Böylece, gentilice organları, halk içindeki, gens, kabile, aşiret içindeki köklerinden yavaş yavaş kopar ve bütün gentilice örgütlenme, kendi karşıtı haline dönüşür: kendi işlerini özgürce düzenleme ereğı gözetilen bir aşiretler örgütlenmesiyle komşularını soyan ve ezen bir örgütlenme olur; ve sonuç olarak bu yeni örgütlenmenin önceleri halk isteminin araçları olan organizmaları, kendi öz halkına karşı, özerk egemenlik ve baskı organizmaları durumuna gelir. Ama, servete karşı duyulan susama, gens üyelerinin zenginler ve yoksullar biçimine bölmeseydi, aynı gens içindeki mülkiyet ayrımı, gens üyelerinin çıkar birliğini, uzlaşmaz karşıtlık durumuna dönüştürmeseydi (Marx), ve köleliğin genişlemesi, yaşamını çalışarak kazanma olgusunu, yalnızca kölelere layık ve çapuldan onursuz bir eylem olarak düşündürmeye başlamasaydı, bunlar asla olanaklı olamazdı.

Şimdi uygarlığın eşliğine gelmiş bulunuyoruz; ... Barbarlığın orta aşamasında, çoban halklar arasında, sürü, belirli bir büyüklük kazanınca, davarın kişisel gereksinme üzerinde, sürekli bir fazlalık sağlayan bir mülk durumuna geldiğini görürüz; aynı zamanda çoban halklar ile sürü sahibi olmayan geri kalmış aşiretler arasında bir iş bölümü de görürüz: yan yana varolan iki ayrı üretim aşaması bundan doğar; düzenli bir değişimin koşulları da bundan doğar. Barbarlığın yukarı aşaması, bize, tarım ile küçük sanayi arasında yeni bir işbölümü ve bunun sonucu, çalışma ürünlerinin daima artan bir parçasının doğrudan doğruya değişim için üretilmesini getirir; bireysel üreticiler arasındaki değişimin, toplum için dirimsel bir zorunluluk kazanması da bundan doğar. **Uygarlık, ... daha önce var olan bütün bu işbölümlerini güçlendirip geliştirir, ve onlara, kendine özgü ve çok önemli bir üçüncü iş bölümünü ekler: artık,**

üretimle değil, yalnızca ürünlerin değişimiyle uğraşan bir sınıf doğurur -tüccarlar. O zamana, kadar sınıfların oluşumundaki bütün izler üretime bağlanıyorlardı; bunlar üretime katılan kimseleri, az çok geniş bir ölçek üzerinde, yönetici ve yürütücü, ya da üretici olarak bölüyorlardı. Burada, sahneye, ilk kez olanak, üretime herhangi bir biçimde katılmaksızın onun yönetimini ele geçiren bir sınıf girer; bir sınıf ki, iki üretici arasında, zorunlu aracı olarak geçirir ve her ikisini de sömürür. Üreticileri, değişim zahmet ve riskinden kurtarmak bahanesiyle, ürünlerinin satışını en uzak pazarlara kadar yaymak ve böylece nüfusun en yararlı sınıfı olmak bahanesiyle, gerçekte çok küçük hizmetler için karşılık olarak, yerli üretimin olduğu kadar yabancı üretimin de kaymağını alan, hızla büyük servetler ve buna uygun düşen toplumsal bir etkililik kazanan, ve böyle olduğu için de, sonunda o da kendi ne özgü bir ürünü, devirli ticari bunalımları meydana getirene kadar, uygarlık dönemi içinde durmadan yeni saygınlıklar ve üretimde durmadan artan bir egemenlik sahibi olan bir kar düşünleri, bir gerçek toplumsal asalaklar sınıfı meydana gelir.

Tüccarlar sınıfıyla birlikte, madeni para, basılmış para da meydana gelir, ve bu, üretici olmayanın, üretici ve onun üretimi üzerinde yeni bir egemenlik aracı olur. ... Para karşılığında meta alımından sonra, ödünç para verilmesi çıkageldi, ve onunla birlikte de, faiz ve tefecilik.

Meta ve köle biçimindeki zenginlik yanında, para biçimindeki, servet yanında, toprak mülkiyeti biçiminde zenginlik de kendini gösterdi. ... Tam ve özgür toprak mülkiyeti, yalnızca toprağı kısıntısız ve sınırsız kullanma yetkisi anlamına değil, onu elden çıkarma yetkisi anlamına da geliyordu. Toprak gentilice mülk oldukça bu yetki yoktu. Ama yeni toprak sahibi, gens ve aşirete ait yüksek mülkiyet engellerini kesinlikle söküp atınca, kendisini o zamana kadar çözülmez biçimde toprağı bağlayan bağı da koparmış oldu. ... Toprak mülkiyeti kurulur kurulmaz, ipotek de türetilmişti.

İşte böylece ticaretin genişlemesiyle, para ve tefecilikle, toprak mülkiyeti, ve ipotekle, kitlelerin artan yoksullaşması ve yoksullar yığınının büyümesiyle birlikte, servetin küçük bir sınıf elinde toplanıp merkezleşmesi de hızla gerçekleşti. ... Ve özgür insanlardaki, bu servetlerine göre sınıflara bölünüşün yanı sıra özellikle Yunanistan'da, zoraki çalışması, üzerinde bütün toplum üst yapısının yükseldiği temeli meydana getiren köleler sayısında büyük bir yükselme görüldü.

... gentilice... varlığının ilk koşulu, bir gens ya da bir aşiret üyelerinin yalnızca kendilerinin yaşadığı bir toprak üzerinde birleşmiş olmalarıydı. ... çıkarlar arasındaki bu çatışma, her gentilice topluluk içinde kendini duyuruyordu; zenginlerle yoksulların tefecilerle borçluların aynı gens ve aynı aşiret içinde toplanmasında, bu çatışma en yüksek noktasına varıyordu. ... Bu kitle karşısında, gentilice birlikler, kapalı, ayrıcalıklı loncalar olarak dikiliyorlardı: ilkel ve kendiliğinden demokrasi, iğrenç bir aristokrasiye dönüşmüştü. ... Ama işte, iktisadi varlık koşulları bütünü gereğince, özgür insanlar ve köleler, zengin sömürücüler ve yoksul sömürülenler biçiminde bölünmek zorunda kalan bir toplum doğmuştu; öyle bir toplum ki, bu uzlaşmaz karşıtlıkları artık yeni baştan uzlaştıramamakla kalmıyor, tersine, onları sonuna kadar geliştirmek zorunda bulunuyordu. Böyle bir toplum, ancak, ya bu sınıfların kendi aralarındaki sürekli ve açık bir savaşımı içinde, ya da görünüşte uzlaşmaz karşıt sınıfların üstünde yer alan, onların açık çatışmasını önleyen ve sınıflar savaşımına, olsa olsa, iktisadi alanda, yasal denilen bir biçim altında izin veren bir üçüncü gücün egemenliği altında varlığını sürdürebilirdi: gentilice örgütlenmenin ömrü dolmuştu. Gentilice örgütlenme, işbölümü ve bunun sonucu toplumun sınıflara bölünmesi ile paramparça olmuştu. Yerine, devlet geçti.

Devletin, ... başlıca üç biçimi ... Atina, en saf, en klasik biçimi gösterir. Roma'da ... kapalı bir aristokrasi durumuna gelir. ... Son olarak Roma İmparatorluğu galipleri Cermenlerde, devlet, doğrudan doğruya, gentilice örgütlenmenin egemenlik kuramayacağı kadar geniş yabancı toprakların fethinden doğar.

Öyleyse devlet, topluma dışardan dayatılmış bir güç değildir. ... Devlet, daha çok, toplumun, gelişmesinin belirli bir aşamasındaki bir üründür; bu, toplumun, ölemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözülmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. Ama karşıtların, karşıt iktisadi çıkarlara sahip sınıfların kendilerini ve toplumu kısır bir savaşın içinde eritip bitirmemeleri için, görünüşte toplumun üstünde yer alan çatışmayı hafifletmesi, "düzen" sınırları içinde tutması gereken bir gereksinmesi kendini kabul ettirir; işte toplumdaki doğan, ama onun üstünde yer alan ve gitgide ona yabancılaşan bu güç, devlettir.

Devlet, eski gentilice örgütlenmeye göre, ilkin uyruklarının toprağına göre dağılmasıyla belirlenir. ... Toprak olduğu yerde duruyordu, ama insanlar hareketli duruma gelmişlerdi. Bu durumda, toprağın bölgelere bölünüşü hareket noktası olarak alındı ve yurttaşlar gens ve aşiret ayırımı yapılmaksızın, nerde yerleşmişlerse orda, kamusal hak ve görevlerini yerine getirmeye bırakıldı.

İkinci olarak, bizzat silahlı güç halinde örgütlenen halkla, artık doğrudan doğruya aynı şey olmayan bir kamu gücünün kuruluşu gelir. Bu özel kamu gücü zorunludur, çünkü sınıflara bölünmeden sonra, halkın özerk bir silahlı örgütlenmesi olanaksız duruma gelmiştir. ... bir jandarma kuvveti zorunlu oldu. Bu kamu gücü, her devlette vardır; yalnızca silahlı adamlardan değil, ama maddi eklentilerden de, gentilice toplumun bilmediği hapishaneler ve her türlü ceza kurumlarından da oluşur.

Bu kamu gücünü yaşatmak için, devletin yurttaşlarının katkıda bulunması gerekir - vergiler. Bu vergiler, gentilice toplumda hiç bilinmeyen şeylerdi.

Kamu gücünü ve vergileri ödetmek hakkını kullanan görevliler, toplumun organları olarak, toplumun üzerinde yer alırlar. ... Uygar devletin en bayağı polis memuru, gentilice toplumdaki bütün organizmaların bir arada sahip olduklarından çok "otorite" sahibidir. ...

Bunun böyle oluşu, bunlardan birinin toplumun bağrında yaşarken, öbürünün, toplumun dışında ve üstünde olan bir şeyi temsil etmek durumunda bulunmasındandır.

Devlet, sınıf karşıtlıklarını frenleme gereksinmesinden doğduğuna, aynı zamanda, bu sınıfların çatışması ortasında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, iktisadi bakımdan egemen olan, ve bunun sayesinde; siyasi bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir. İşte bundan ötürüdür ki, antik devlet, her şeyden önce, köleleri boyunduruk altında tutmak için, köle sahiplerinin devletiydi: tıpkı feodal devletin, serf ve angaryacı köylüleri boyunduruk altında tutmak için soyluların organı, ve modern temsili devletin de ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesi aleti olması gibi.

Tarihin tanıdığı devletlerin çoğunda, yurttaşlara verilen haklar, ayrıca servetlerine göre değişmiştir; bu olgu, devletin mülksüz sınıfa karşı korunmak için, bir mülk sahibi sınıf örgütü olduğunu açıkça gösterir. ... Cumhuriyet, bu en yüksek devlet biçimi, servet ayrımını artık resmen tanımaz. Zenginlik, demokratik cumhuriyette, gücünü dolaylı ama o kadar da güvenli bir biçimde gösterir. ... bu ittifak, devlet borçları ne kadar çok artar, ve hisse senetli şirketler, yalnızca ulaştırmayı değil, üretimin kendisini de ellerinde ne kadar çok toplar ve böylece borsada ne kadar merkezi bir durum kazanırlarsa, o kadar kolay gerçekleşir. ... cumhuriyetin hiç de zorunlu olmadığını kanıtlar. Ve kısacası, mülk sahibi sınıf, doğrudan doğruya, bütün yurttaşlara tanınan genel oy hakkı aracılığıyla hüküm sürer. Ezilen sınıf, yani gerçekte proletarya, kendi kendini kurtarmak için yeteri kadar olgunlaşmadıkça, çoğunlukla, varolan toplumsal rejimi, olanaklı tek rejim olarak düşünecek, ve siyasi bakımdan söylemek gerekirse, kapitalist sınıfın kuyruğunu, onun aşırı sol kanadını oluşturacaktır.

Demek ki, devlet düşünülemez bir zamandan beri varolan bir şey değildir. İşlerini onsuz gören, hiçbir devlet ve devlet gücü fikri bulunmayan toplumlar olmuştur. Toplumun sınıflara bölünmesine zorunlu olarak bağlı bulunan belirli bir iktisadi gelişme aşamasında, bu bölünme devleti bir zorunluluk durumuna getirdi. ... Bu sınıflar, vaktiyle ne kadar kaçınılmaz bir biçimde ortaya çıktılarsa, o kadar kaçınılmaz bir biçimde ortadan kalkacaklardır. Onlarla birlikte, devlet de kaçınılmaz bir biçimde yok olur.

Öyleyse... uygarlık, işbölümü, işbölümü sonucu bireyler arasında ortaya çıkan değişim, ve bu iki olguyu kapsayan meta üretiminin tam olarak gelişerek, daha önceki toplumu altüst ettikleri toplumsal gelişme aşamasıdır.

Ama rastlantı, bir bütünün kutuplarından yalnızca biridir; bu bütünün öbür kutbuna zorunluluk denir. ... doğa için doğru olan şey, toplum için daha az doğru değildir. ... Ve günümüzde de, ürün, üreticiye egemendir; günümüzde toplam üretim, ortaklaşa hazırlanan bir plana göre değil, kendini, en sonunda devirli ticari bunalımların, fırtınaları içinde doğal bir yıkım şiddetiyle kabul ettiren yasalar tarafından düzenlenir.

İnsan da bir meta olabilir; eğer insan, köle durumuna getirilirse, insan gücü, değişimi ve sömürülmesi olanaklı bir şey olur. İnsanlar daha değişim başlar başlamaz, bizzat kendileri de değiştirilebilir oldular. İnsanlar bunu istesin istemesin, aktif, pasif durumuna geldi.

Toplumun, bir sömüren ve bir de sömürülen sınıf biçimindeki ilk büyük bölünüşü, en yüksek gelişmesine uygarlıkla erişen kölelikle birlikte meydana geldi. ... Kölelik, ilk sömürü biçimidir, antik dünyaya özgü bir biçimdir; onun yerine, ortaçağda servaj (toprakbentlik), modern zamanlarda da ücretlilik (*salarıat*) geçer. Bunlar, uygarlığın üç büyük çağını belirleyen, üç büyük kölelik biçimidir; kölelik, önce açık ve sonra da az gizli, uygarlığın bütün devirlerinde varlığını sürdürür.

Uygarlığın kendisiyle birlikte başladığı ticari üretim aşaması, iktisadi bakımdan 1) paranın, 2) üreticiler arasında aracı sınıf olarak tüccarların, 3) özel toprak mülkiyeti ve ipotegin; ve 4) üretimin egemen biçimi olarak köle çalışmasının sahneye girişiyle belirlenir. Uygarlığa karşılık düşen ve uygarlıkla birlikte kesin olarak kurulan aile biçimi, tek eşlilik, yani , erkeğin kadın üzerinde üstünlüğü ve toplumun iktisadi birimi olarak karı-koca ailesidir. Uygur toplumun özeti, bütün tipik dönemler içinde yalnızca egemen sınıfın devleti olan, ve her zaman, her şeyden önce; ezilen sömürülen sınıfı bağımlılık içinde tutmaya yönelik bir aygıt olarak kalan, devlettir. Uygarlık için, aynı biçimde belirleyici olan iki şey de, bir yandan, bütün toplumsal işbölümünün temeli olarak, kent ile köy arasındaki karşıtlığın artışı; öbür yandan, mülk sahibine, hatta öldükten sonra bile mallarını istediği gibi kullanma olanağı veren vasiyetnamelerin ortaya çıkışıdır. ... Almanlarda, namuslu Almanın mirasını kiliseye kolayca bırakabilmesi için, vasiyet kurumunu sokanlar; rahipler olmuştur.

Uygarlığın ruhu, ilk gününden günümüze kadar, yalnızca bir açgözlülük oldu; onun tek ereği, zenginlik, gene zenginlik, ve hep zenginliktir; ama toplumun zenginliği değil, şu bayağı bireyin zenginliği.

Uygarlığın temeli, bir sınıfın bir başka sınıf tarafından sömürülmesi olduğundan, bütün gelişme sürekli bir çelişme içinde oluşur. Üretimdeki ilerleme, aynı zamanda ezilen sınıfın, yani büyük çoğunluğun durumunda bir gerileme belirtisidir. Kimileri için bir iyilik olan şey başkaları için kesenkes bir kötülüktür; sınıflardan birindeki her yeni kurtuluş, öbür sınıf için yeni bir baskıdır.

Egemen sınıf için iyi olan şey, egemen sınıfın kendisiyle özdeşleştiği bütün toplum için de iyi olmalıdır. Öyleyse, uygarlık ilerledikçe, kaçınılmaz bir sonuç olarak meydana getirdiği kötülükleri, iyilikseverlik örtüsüyle örtmek, telleyip pullamak, ya da yadsımak, sözün kısası, ne geçmiş toplum biçimlerinde, hatta ne de uygarlığın ilk aşamalarında bilenen danişıklı bir ikiyüzlülüğe bürünmek zorundadır;

bu ikiyüzlülük, en aşırı derecesini, son olarak, şu olumlamada bulur: Ezilen sınıf, işverenler sınıfı tarafından , yalnızca sömürülen sınıf yararına sömürülmektedir; eğer sömürülen sınıf bundan hoşlanmaz ve hat ta direnmeye dek giderse, velinimetlerine, sömürücülerine karşı nankörlüklerin en katmerlisi olur bu.

Toplum çıkarları, özel çıkarlardan kesinkes daha önemlidir, ve bunların adil ve uyumlu bir ilişki içine konmaları gerekir.

EK MARK

Tüm ya da hemen hemen tüm, halkların ilkel tarihini iki doğal olgu belirler: Halkın, akrabalık bağları temeli üzerinde örgütlenmesi ve toprağın ortak mülkiyeti.

...tarla olsun, çayırılık olsun, açılmış toprakların tümü artık her yıl değil, ama her üç, altı, dokuz ya da on iki yılda kümelendirilir ve toprakların konum ve niteliğine göre, belli bir sayıdaki tarlalar ve toprak parçaları halinde dağıtılır. Her toprak parçası, yeni baştan uzun ve dar şeritler halinde topluluk içinde ne kadar hak sahibi varsa o kadar eşit paya bölünür, ve bu paylar hak sahipleri, arasında ad çekme ile dağıtılırlar.

Birlik, topraklarını, başka ereklerle değil, ama yalnızca tarla ve çayırılık olarak kullanmaları için özel kişilere vermişti. Bireysel mülk sahiplerinin bu kullanımı aşan hiçbir şeye hakkı yoktu.

Dinlenmeye bırakılan tarla, dinlenme süresi boyunca ortak mülk durumuna geliyor ve birliğin tümüne otlak hizmeti görüyordu. Öbür iki tarla üzerinde de hasat yapılır yapılmaz, bunlar da ekim mevsimine kadar ortak mülk durumuna geliyor ve ortak otlak olarak kullanılıyorlardı. İkinci kesimden sonra, çayırılıklar için de durum böyleydi. Hayvanların otlatıldığı bütün tarlalarda; tarlayı elinde tutan kişi, tarla çitlerini kaldırmak zorundaydı. Bu otlak yönetmeliğinin doğal koşulu, ekim zamanının olsun, hasat zamanının olsun, özel kişiler tarafından belirlenmemiş, ama birlik ya da töre tarafından, herkes için ortaklaşa saptanmış olmasıydı.

Topluluk üyeleri, eşit toprak paylarına, eşit kullanım haklarına sahip buldukları gibi, başlangıçta yasamada, yönetimde ve Mark içindeki yargılamada da eşit bir paya sahip bulunuyorlardı.

... bey, prenslerden kalıtsal yargılama yetkisini (*jurisdiction patrimoniale*) aldı, yani resmen tüm suçları ve en küçük anlaşmazlıkları yargılayan tek ve biricik yargıç oldu.
